N°. 4. Donderdag 7 April 1904. 4de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland *bij vooruitbetaling*. f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 2.50
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.05

Prijs der advertentiën.

Per regel . . . . f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . - 0.09
» » » 1000 » . - 0.08
» » » 3000 » . - 0.07

Mededeelingen of **Ingezonden Stukken** moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan den *Voorzitter*, G. E. V. L. VAN ZUYLEN, **7a Heerengracht** of aan den *Wnd Secretaris*, H. L. VORSTENBOS, **42 Witte de Withstraat**, beiden Den Haag.

Voor de **Administratie**, ook wat betreft **Abonnement** en **Verandering van woonplaats**, wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **109 Laan Copes v. Cattenb.**, voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" ***Haagpoort 4***, beiden Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's jaars, (voor het buitenland minstens f 2.50)

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in éêns schenken van f 100, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het Weekblad toegezonden.

De ondergeteekende ....
wonende te .... *wenscht*
donateur-trice / *lid* *te worden der Vereeniging* „**Oost en West**" *tegen een jaarlijksche contributie van*
f ....
.... den 190
Handteekening:
Straat of gracht:

Mededeelingen.

I. Van de Afdeeling Zutphen:

VOORDRACHT met LICHTBEELDEN,
op **Maandag 11 April 1904**, des avonds om **8** uren, in de Bovenzaal der Groote Societeit.

Spreker: de heer E. A. H. van der Heide, van Amsterdam.

Onderwerp: Kijkjes op Java.

Donateurs en Leden der Afdeeling hebben vrijen toegang met één huisgenoot; meerdere huisgenooten tegen betaling van 25 cent.

De Secretaris,
A. WALLAND.

II. Van de Afdeeling Breda en Omstreken:

Woensdagavond 30 Maart j.l. trad voor de leden der Afdeeling Breda en omstreken op Jonkvrouwe A. von Schmidt auf Altenstadt met eene causerie over Korea.

In zuiver nederlandsch met een glasheldere stem uitgesproken boeide zij de leden met een schets van land en volk, zeden en gewoonten, hare rede besluitende met eenige woorden over den politieken toestand in het verre Oosten, waar Korea als bufferstaat ligt tusschen op dit oogenblik oorlogvoerende machtige mogendheden, de hoop uitsprekende dit land van „Morgenkalmte", zooals de bewoners het noemen, spoedig de zegeningen van vrede en beschaving moge deelachtig worden.

De rede werd zeer aardig door lichtbeelden opgeluisterd en verduidelijkt.

De aanwezigen waren zeer voldaan, blijkende uit een langdurig applaus.

De plaatselijke bladen zijn vol lof.

Belangstelling in onze Vereeniging en haar Orgaan.

Onze medewerker, die voor het overnemen der Oost-Indische berichten uit de met iedere mail aankomende Indische bladen zorgt en iedere week heel wat heeft na te lezen om zijn keuze te doen, heeft in 't vorig nummer eene vergissing begaan, door eene bespreking in den *Java-Bode* van 't Nederlandsche tariefwet-ontwerp, voor eene ontwerp-wijziging van de Indische tarieven te houden en ze als een nieuwtje aan de lezers van *'t Koloniaal Weekblad* mee te deelen.

Wij beschouwen het als een bewijs van groote belangstelling in ons blad, dat het Haagsche „Vaderland" dadelijk den blunder heeft ontdekt, en in zijn nummer van 2 April er naar aanleiding daarvan, op wijst, dat ons werk niet altijd zonder fouten is. Ook ons was natuurlijk de vergissing opgevallen en, zelfs zonder de beminnelijke terechtwijzing, zouden wij onze lezers in het nummer van heden er op hebben attent gemaakt.

Nog meer stellen wij echter op prijs den vorm van belangstelling van het „Dagblad van Zuid-Holland en 's-Gravenhage", ondervonden. Eveneens in zijn nummer van 2 April, nam het uit ons Weekblad over, wat wij schreven van „Boeatan". Na eene opsomming van al het nieuwe, dat in ons tentoonstellings- en verkooplokaal, Plaats 9, Den Haag, te vinden is, riepen wij in dat artikel de hulp en medewerking in „van allen, die ons pogen om de kunstnijverheid en huisvlijt van den Indischen Inlander aan de markt te brengen, een goed nationaal werk achten", om aan dat werk bekendheid te geven.

Onzen bijzonderen dank aan het „Dagblad" dus voor de waardeering van ons streven en voor den steun, op die manier verleend aan de nijveren in Oost- en West-Indië.

INKRIMPING.

In de April-aflevering van «De Nieuwe Tijd» zet de heer *H. van Kol* nog eens breedvoerig uiteen, waarom de Sociaal-Democratische Staatspartij eene inkrimping van Nederlands Koloniaal gebied in Oost-Indië noodzakelijk acht en toont hij duidelijk aan, dat niemand in Europa het aan dit betrekkelijk kleine rijk als eene schande zal aanrekenen, wanneer het, in het belang zijner overheerschte landen, vrijwillig overging tot het verminderen zijner verantwoordelijkheid.

In een hoofdartikel van 10 Maart j.l. hebben wij, onder den titel «*Het voornaamste sociale vraagstuk voor Nederland*» ten volle ingestemd met *E. B. Kielstra*, waar deze in «Onze Eeuw» te kennen gaf, dat het ernstige voorstel der Sociaal-Democraten niet met stilzwijgen mocht worden voorbijgegaan.

Wij hebben toen de meening uitgesproken, dat het voorstel niet zou zijn gedaan, wanneer het vertrouwen in den ernstigen wil van Regeering en Volksvertegenwoordiging om Indië afdoende te hulp te komen, niet bij de S. D. P. door de feiten ware weggenomen.

En hoewel nu de heer van Kol niet rechtstreeks zegt, dat onze indruk de juiste was, staat er toch in het door hem kortelings geschreven stuk zeer veel, dat dien indruk bij ons heeft versterkt.

Zoo lezen wij op blz. 249:

»Eindelijk zal men er toe overgaan om te onderzoeken, niet wat Indië, doch wat Java noodig heeft; nu het kalf verdronken is, wil men den put gaan dempen, door onze hebzucht en oneerlijk financieel beheer gegraven. Doch als men dat »reddings-plan« met onbekrompen geest zal hebben ontworpen, zal dan Nederland in staat zijn en genegen om aan die behoeften te voldoen? Ik vrees met groote vreeze. Sedert 13 Maart 1903, mijn motie, ten doel hebbende een oneerlijken rentepost te doen vervallen van de Indische begrooting, met 58 tegen 14 stemmen, werd verworpen, geloof ik niet meer aan de eerlijkheid der bedoelingen van de meerderheid van het Nederlandsche Parlement. En dat vooral niet, nu een afdoende hulp slechts door een bijdrage van honderden millioenen aan Java kan worden verschaft. Men zal wat schipperen, beknibbelen, veel beloven en weinig geven, doch alle schulden van ons wanbeheer uitwisschen, zàl men niet en kàn men niet.«

En op blz. 252:

»Zonder een goed gevulde schatkist en eene gulle hand, zijn ingrijpende verbeteringen op geestelijk en stoffelijk gebied in onze koloniën onmogelijk, en Nederlands behoudzucht is daarom *een nog erger hinderpaal* (wij cursiveeren) voor economischen vooruitgang, dan zijn geringe financieele draagkracht. Dertig millioen in 5 á 6 jaren, alleen als *voorschot* verleend, is even machteloos, als een druppel water op een gloeienden steen, om de verdere inzinking van Java te voorkomen, en aan de Buitenbezittingen de de vereischte levenssappen te kunnen toevoeren. Zelfs wanneer men de millioenen voor een behoorlijke defensie van onzen uitgebreiden Archipel buiten beschouwing laat, kan men gerust aannemen, dat een behoorlijk beheer onzer Buitenbezittingen even goed als de opheffing van Java, de uitgave van eenige millioenen zou noodig maken.«

Bij zijn wantrouwen in Nederlands oprecht verlangen, om alles te doen, wat het kan, tot herstel van het econimisch evenwicht op Java en tot ontwikkeling der achterlijke en verwaarloosde Buitenbezittingen, heeft zich in den laatsten tijd blijkbaar bij v. K. de overtuiging gevoegd, dat, ook zelfs bij den vasten wil om voor Oost-Indië alles te doen, wat noodig zal zijn, dit zou liggen boven de krachten van ons kleine Rijk en van zijn vijf millioen inwoners.

Het is in dit opzicht, dat wij met de koloniale specialiteit der S. D. A. P. van meening verschillen. Waren wij, even als hij, overtuigd, dat alle particuliere industrie en landbouw uit den booze zijn, omdat ze de bevolking verarmen, en dat dus mijnbouw, landbouw en wat dies meer zij, gedreven moeten worden door den Staat, dan zouden ook wij de taak voor Nederland te zwaar achten en in onze parabel van Maart (n°. 52) aan den welgestelden, doch niet voldoend intelligenten man, den raad hebben gegeven eerlijke en gemoedelijke ontginners te zoeken voor zijne slecht beheerde bosschen en mijnbezittingen, om met de voordeelen, die hij zou kunnen bedingen, zijn kasteel en de nabij gelegen akkers in orde te brengen.

Wij zijn echter, door de ondervinding geleerd, volstrekt niet de meening toegedaan, dat exploitatie door den Staat te verkiezen is, waar men gegadigden kan vinden, die voor eigen rekening — derhalve, het egoïsme van den doorslag-mensch in aanmerking genomen, met meer ijver en zorg — de ontginning willen ter hand nemen en bereid zijn om van hunne winsten een billijk deel af te staan aan den Staat. En wanneer het een feit zou blijven, dat onze eigen landgenooten liever in Americanen speculeeren, dan hun geld te gebruiken met kans op winstgevende ondernemingen. die de rijke landouwen daarginder tot hun recht deden komen, dan zouden wij met de meeste gerustheid de, nu half gesloten poorten, openzetten voor den vreemdeling met zijn kapitaal en zijn grooteren ondernemingsgeest.

Wij zijn volstrekt niet blind voor hetgeen men «drainage» noemt en voor de nadeelen, die dit aan de van buiten tot ontwikkeling gebrachte streken veroorzaakt, doch datzelfde nadeel bestond en bestaat immers ook voor alle andere landen, zóó lang tot er kapitaal genoeg in 't eigen land gevonden wordt om het buitenlandsche kapitaal weg te dringen. De heer v. K. wenscht in de eerste plaats te letten op het belang der eigen inboorlingen van de koloniën en bezittingen en wij gaan hierin volkomen met hem mee, maar wanneer hij dat belang gewaarborgd acht door staatsindustrie en staatslandbouw, dan zal hij dit toch zeker niet bevorderen, door de eilanden, die wij naar zijne schatting te veel hebben, b.v. aan de Duitschers over te doen.

Van het nadeel sprekende, dat de drainage door 't vreemde kapitaal teweeg brengt, zegt de heer van Kol in «*Het Volk*» van 26 Maart j.l.:

Voor een meer intensieven landbouw, voor het ontstaan eener inlandsche industrie, mist de Javaan het geld, en niemand kan voorzien, vanwaar hij dat ooit zal krijgen. Eene zwaar drukkende landrente ontneemt hem de vruchten van zijn arbeid, en wordt uitsluitend beperkt door zijn onvermogen om meer te betalen; zij handhaaft hem op de grens der armoede. Om zijne belastingen te kunnen storten, valt hij dan ook in handen van woekeraars, die hem het vel over de ooren trekken en hem steeds meer zijn grondbezit ontnemen.

Maar het is immers zijne en onze bedoeling, dat te zwaar drukkende landrente overal, waar ze thans bestaat, tot eene billijke belasting moet worden teruggebracht, dat door verbeterde irrigatie en rationeeler cultuur, door het scheppen van inheemsche nijverheid en door het zoeken van markten voor de kunstnijverheid, de kans om meer geld te verdienen voor den doorslag-Javaan zal worden vergroot, terwijl de woekeraars door het ontstaan van credietbanken uit de dessa zullen worden verdreven.

Waarom zou het dan niet, nog in een afzienbaar tijdperk, mogelijk worden, dat meerdere Javanen kapitaal genoeg vergaarden om aan het hoofd te komen van kleine, goed gedreven landbouw- of nijverheidsondernemingen of om, in coöperatie, zelfs grootere ondernemingen tot stand te brengen?

FEUILLETON.

Vóór 55 jaren.

Uit het Officiersleven op Sumatra.

IV.

Als de wijn is in den man,
Is de wijsheid in de kan.

De inwijding van den nieuwen koepel te Padang Pandjang, op een heuvel van waar een mooi uitzicht was, had voor *Dr. Bal* en *Athos* minder aangename gevolgen. Nadat boven op den koepel een vlag — wit en rood, de laatste kleur door wijn aangebracht — geplaatst was en de gemoederen zeer opgewonden waren, werd in eens gezegd: »Van avond is er gecostumeerd bal in de societeit te Fort de Kock!« — »Wie gaat er heen?« *Athos*, *Porthos* en *Dr. Bal* waren bereid. »We zullen ons maar wat zonderling toetakelen, dan zal niemand ons kennen; de dokter spreekt Engelsch, ik Duitsch«, zei *Athos*. »Om zes uur werd weggereden; *Porthos* mankeerde nog op 't appèl; hij deed een dutje. Jammer dat het begon te regenen en de avonturiers dus nat en beslikt te Fort de Kock aankwamen. De majoor *Tuoran* was daar Kommandant. Hij was een in den Java-oorlog officier geworden troupier. In zijn jeugd in een circus geweest zijnde, was hij een uitstekend ruiter en thans een buitengewoon exerceer- en drilmeester, zoodat het bataljon onder zijn bevel een geoefendheid verkregen had, die bewonderenswaardig was en door den uit Nederland gezonden Generaal *von Gagern*, die, een jaar of drie geleden, ook Sumatra bezocht, zeer geroemd werd. Ongelukkigerwijze had de Majoor *Tuoran* alle eigenschappen van den troupier behouden; hij was alles behalve vormelijk, en was meer gevreesd dan bemind. Zijn adjudant, wiens voornamen met *J. L.* begonnen, was zijn slaafsche onderdanige dienaar; men noemde hem een *mouchard* en gaf hem een bijnaam, uit twee woorden bestaande, die insgelijks met *J. L.* aanvingen.

Te Fort de Kock vernamen de zoogenaamde gecostumeerden dat het bal niet door ging. »Dan toch maar naar de Soos om een potteke Leuves te drinken« meende de dokter. Het ongeluk wilde dat daar de luitenant-adjudant, tevens secretaris der sociëteit *J. L.* was. De dokter was zeer vroolijk en gestikuleerde wat erg; daardoor sloeg hij een glas van een knaapje, (kleine tafel) waarop nog meer glazen en flesschen stonden. »Als jullie hier de boel komt breken, dan kan je wel wegblijven!« krijschte *J. L.* — »Wat, wil jij daarop aanmerking maken? *J. L.!*« — en meteen schopte de dokter het knaapje omver. Dit scheen aanstekelijk; weldra was de sociëteit het tooneel van verbazende verwoesting. Juist kwam ook nog de achtergebleven *Porthos* aan; hij mengde zich in den baldadigen vernielings-waanzin. Wat niet door de bedienden gered werd, bleef niet ongedeerd; zelfs het biljart werd omgekeerd. — (Den volgenden dag waren twintig soldaten noodig om het weder overeind te zetten). *J. L.* was verdwenen en naar zijn chef gegaan. Toen er niet veel meer te vernielen was verscheen eensklaps de majoor, van top tot teen in uniform met een patroelje van een onderofficier en vier flinke flankeurs. De adjudant — op en top een flauwe vent — hield zich achterbaks en *Porthos* maakte zich uit de voeten. De majoor gelastte: »brengt de heeren in arrest«! Fataal oogenblik! Weldra daalde de zonderlinge troep den berg af en naderde het kampement. »Werda!« riep een schildwacht. Het humoristische antwoord van den dokter, die de voorste arrestant was, luidde: »Twee gemeene kerels, maar de derde loopt er achter!« Dit gezegde en de later nog geuitte woorden van den praatzieken dokter, als: »Ben jij nou die fatsoenlijken majoor? Ga dan maar naar je fatsoenlijk land!« en nog eenige losse phrases, deden, hoe jammerlijk ook de toestand was, den tweeden arrestant toch lachen.

Intusschen was de adjudant vooruitgesneld en had twee ledige kamertjes in het hospitaal besteld. Hier mochten de arrestanten verder den nacht passeeren. Wat er in die kamers was, valt niet te zeggen; iets geschikt om op te zitten of te liggen, was het niet!...

Den volgenden morgen om 5 uren hoorden de arrestanten het bataljon afmarcheeren; om 6 uur kwam de officier van piket hen verlossen en hun den raad geven om maar spoedig naar Padang Pandjang terug te keeren. Hieraan zou met graagte voldaan zijn, maar het kostuum was ontoonbaar geworden. Bij een kameraad ging *Athos*, bij zijn collega de dokter, om zich te baden en te verkleeden. De kameraad van *Athos* was echter klein van stuk en toen *Athos* van hem kleederen had aangetrokken zag hij er allerzotst uit. Maar toch werd, al was alles veel te kort en te klein het paard bestegen en zonder dien verwenschten *toko van Manger* en den trek in een potteke Leuves van den dokter, zouden de ongelukkige bal-costumégangers nog zonder erger in Padang Pandjang teruggekomen zijn. Het noodlot had het evenwel anders beschikt. *Athos* zat reeds te paard en de dokter wilde juist opstijgen toen er een oppasser verscheen met het gezegde »Toewan besar panggil.« Het meest gevreesde was dus gebeurd. De ijzeren overste *van der Hart*, waarnemend Gouverneur en kommandant van Sumatras Westkust, was te Fort te Kock; hij had rapport van de gebeurtenissen ontvangen en wilde de boosdoeners persoonlijk zien en spreken.

Voor den overste *van der Hart* had iedereen ontzag; het is dus begrijpelijk met welke gewaarwordingen *Athos* de residentiewoning betrad. Het moet een zonderlinge indruk gemaakt hebben, zelfs op den ijzeren Overste, tevens Resident, de twee vreemd uitgedoschte avonturiers te zien. Hij verklaarde later, bijna te hebben moeten lachen, toen hij *Athos* in zijn veel te korte kleeren ontwaarde. »Had u verlof?« was zijn eerste vraag aan *Athos*. »Neen, overste« antwoordde deze, ofschoon hij wèl verlof had, want de kapitein *Cranen* had hem zelfs aangespoord om naar Padang Padjang te rijden, maar *Athos* wist dat de kapitein geen verlof mocht geven. »Dan zijt u eigenlijk deserteur.« En tot den docter: »Uw reputatie van Singkel, had mij wel zulk een buitensporigheid van u doen verwachten, maar van u niet« — tot Athos. »Ik zal u naar Padang Pandjang doen geleiden en uw straffen bepalen, thans dank ik u.« — Weldra kwam er een 1e Luitenant, die de arrestanten zou vergezellen naar Padang Pandjang. *Athos* schreef schielijk een briefje aan zijn kapitein, hem meldende wat er gebeurd was en verzond dit epistel met een koelie. De kapitein maakte daarop melding in zijn vijfdaagsch rapport aan den Kommandant der mobiele kolonne: »De 2e luitenant *Athos* vermist.« — Zoo eindigde de ongelukkige tocht naar een *Bal Costumé*. Het eenige voordeel 't welk *Athos* trok van zijn geforceerd 14 daags t'huis blijven was: het bestudeeren van de vijf deelen der krijgsgeschiedenis door *v. Löben Sels* en het onwrikbare idee dat *Athos* daaruit putte: twee grondbeginselen bevattende; nl.: *een volk is onoverwinnelijk wanneer alle mannen, daartoe in staat, met hart en ziel willen medewerken tot 's lands verdediging*, dus waar *algemeene dienstplicht* bestaat, en: *plaatsvervanging in het leger is een schandelijk misbruik*. Aan deze grondbeginselen is *Athos* steeds trouw gebleven; hij voegt er bij: moge eenmaal bij het nederlandsche volk de overtuiging wortel schieten, dat de vervulling van den militairen dienstplicht een *eer* moet zijn en dat het een *straf* en een *schande* moet zijn, om van die *eer* te worden uitgesloten.

ATHOS.

Zutphen, 25.2.04.

Of het geld, dat noodig is, wordt gegeven of voorgeschoten door het moederland, dan wel of het de opbrengst is van eene verkochte buitenbezitting zal toch wel niets afdoen tot het nuttige effect, dat van dit geld kan worden getrokken.

Moest het er met de toekomst van den Javaan zóó somber blijven uitzien, als v. K. dit schildert, dan zou ook zijn inkrimpingsvoorstel geen redding brengen.

Voor de buitenbezittingen staat dit vraagstuk nog veel gunstiger, omdat er minder bevolking en de loonstandaard dus hooger is en dit zeker nog in meerdere mate zal worden, wanneer cultuur- en industriëele ondernemingen er naar meer handenarbeid vragen. Door het maken van voorschriften, die, zonder den ontginner te schaden, toch den inlandschen en ook den geimporteerden werkman beschermen, kan dáár al dadelijk voor het ontstaan van een beteren economischen toestand worden gezorgd.

Wij willen gaarne aannemen, dat v. K. in zijn plan van 20 November 1903 de Indische nooden niet heeft overschat, want ook wij houden van eene ruime begrooting bij het op touw zetten van iedere onderneming, maar wij wenschen er tevens de aandacht op te vestigen, dat een belangrijk deel der gelden, die noodig zijn om leniging en verbetering aan te brengen, in handen zullen komen van de Inlandsche bevolking en zoodoende dus al dadelijk bijdragen om de welvaart van den inlander te vergrooten.

De heer v K. heeft ons dan ook niet kunnen overtuigen, dat de schoone taak, die voor Nederland in Oost-Azië is weggelegd, bij een flink aanpakken, eene oprechte erkentenis van vroegere dwalingen, een met gulle hand tasten in de staatskas en een meewerken door 't particulier kapitaal, voor ons land te zwaar zou zijn.

Maar wij zijn het wel met hem eens, dat eerst flink en rondweg moet worden uitgemaakt welke van de twee meeningen de juiste is. De tijd van voorbereiding en bespreking heeft lang genoeg geduurd. Er is langzamerhand een overvloed gekomen van fraaie programma's der staatspartijen, van betuiging van Ministerieelen goeden wil en daarop terugslaande gemoedelijke en veel belovende redevoeringen van Kamerleden.

Er moeten nu eindelijk spijkers met koppen worden geslagen Men moet duidelijk samenvoegen alles, wat er gedaan moet worden, om een toestand in het leven te roepen, zooals de thans internationaal aangenomen wijze van beheer van buitenlandsche bezittingen en koloniën dien vordert. Men moet daarna vaststellen in welke mate en volgorde de invoering dier verbeteringen geschieden zal en welke uitgaven voor het moederland daaraan in de eerstvolgende jaren zullen verbonden zijn. En daarna moeten Regeering en volksvertegenwoordiging, namens het achter hen staande volk en door de adhaesie van dit volk gesteund, de verklaring afleggen en de verzekering geven, dat ze dit «nationaal-koloniaal-program» aanvaarden.

Mocht dan *onverhoopt* blijken, dat de taak werkelijk te zwaar is of door het meerendeel te zwaar wordt geacht, zoo is het ons advies om niet te schipperen of half werk te doen, maar om in die mate tot de inkrimping over te gaan als ze door de eischen geboden en door de omstandigheden uitvoerbaar wordt. Want op ééne zaak, dient bij het aannemen van een stelsel van inkrimping ernstig te worden gelet; het geldt niet alleen de vraag, of andere natiën zullen worden gevonden, die onder voordeelige voorwaarden, zoowel voor 't land en volk, dat wij overdoen, als voor onzen eigen staat, gegadigden zullen zijn, maar wel degelijke nog eene andere, niet minder belangrijke: Of wij ook de instemming zullen erlangen van de belanghebbenden buitenaf, die sterker zijn dan wij en er dus uit de transactie geen verwikkelingen kunnen voortvloeien, die wellicht het materieel voordeel, dat wij kunnen trekken, geheel zouden wegnemen.

Dit heeft ook v. K. in zijn artikel in «De Nieuwe Tijd" aangestipt (blz. 258) en hij wenscht daarom dan ook alleen het *principe* der inkrimping aangenomen te zien.

Zeer zouden wij het zeker betreuren, wanneer door machteloosheid of door de moedelooze stemming van de meerderheid van het Nederlandsche volk, de aanneming van dit beginsel van inkrimping noodig werd. Persoonlijk zou het ons daarbij grieven, wanneer ons land daardoor tegenover Europa, Amerika en Oost-Azië zoud erkennen, dat de schotel te machtig was geworden. Wij zijn het echter met v. K. geheel eens, dat niemand die erkentenis en de daaruit voortvloeiende inkrimping, als ze uit rijpe overweging en onmogelijkheid om anders te doen, was voortgesproten, Nederland als eene schanddaad zou aanrekenen.

Week-Overzicht.

Eindelijk is dan eenig bericht ontvangen van de colonne van Daalen, die in het begin van de maand Februari ll. den tocht naar de Gajoe- en Alaslanden ondernam, terwijl omstreeks het midden dier maand van Tamiang uit eene colonne, ter sterkte van 8 officieren en 200 bajonetten haar tegemoet gezonden werd, daar afgaande op het verzet, waarop indertijd Colijn bij zijn tocht in die streken stiet, kon worden verwacht, dat de Gajoes den onzen het voortdringen, zooveel in hun vermogen was zouden bemoeilijken, hetgeen dan ook wel blijkt uit het volgende door de *Telegraaf* uit Koetaradja ontvangen bericht:

„Colonne van Daalen vond in Gajoe Loears alle gampongs zwaar versterkt. In Reurenbotoa, Pasir, Pepareggoip en Kota Lintang sneuvelden 541 vijanden. Wij drie dooden, twintig gewonden. Licht luitenants Winter, Ebbink, Christoffel. Pendeng-colonne aangetroffen. Excursie voortgezet."

De *Telegraaf* teekende bij dit bericht o. a. aan, dat de plaatsnamen gedeeltelijk verminkt schijnen te zijn overgekomen. Naast, den eerbied, dien dat handjevol menschen ons afdwingt door zijn tocht dwars door het onbekende, doch ons vijandig gezinde Atjehsche binnenland, voelen we toch iets, ook zonder dat we ooit tot de ziekelijke philantropie onzer dagen werden aangetrokken, in ons als medelijden met die arme duivels, die daar nu weer, meer dan 500 het leven moesten laten. Hopen wij dat 't daarbij blijven moge. Er wacht onzen troepen op Atjeh toch nog zooveel bloedvergieten, niettegenstaande de eindelijke bevrediging van het heele gewest reeds in een nabij verschiet is te ontdekken.

Zijn de Gajoes tot rede gebracht, dan, men weet 't, is Meulaboh aan de beurt, waar de partij van het verzet nog hare laatste groote troeven in de oude atjehsche onderhoorigheden uitspeelt. Ware het russisch-japansch gekrakeel niet tusschen beide gekomen dan zouden een paar amboineesche compagnieën het zaakje ter Westkust moeten hebben helpen opknappen. Nu werd kapitein Campioni, die reeds in het Tapa-toeansche zijn sporen op dit gebied verdiende, er met een divisie marechaussee voorgezet. Ook hier werden nu onlangs weer klappen uitgedeeld. Naar in de afgeloopen week aan de *N. R. C.* werd geseind, is in het Seunagansche een gevecht geleverd, dat den vijand meer dan 50 dooden, ons evenwel ook belangrijke verliezen aan dooden en gewonden berokkende, onder welke laatsten zich ook kapitein Campioni bevond, maar gelukkig slechts licht gewond.

Het wetsontwerp op de wijziging der bestaande tarieven maakt nog altijd een dankbaar onderwerp van bespreking uit. Van koloniaal standpunt bekeken is het vooral de strijd tegen de voorgestelde verhooging der rechten op tabak van f 0.70 tot f 2.50 per 100 kilogram, welke onze aandacht verdient.

In eene, den 29en Maart ll. te Rotterdam gehouden vergadering van belanghebbenden bij den tabakshandel werd het onderwerp door den heer C. Kolff ingeleid. Aan hetgeen die spreker toen aantoonde valt te ontleenen, welke groote belangen hier voor Nederland op het spel staan. De betrekkelijk lage rechten op tabak in ons land hebben de markt voor dit artikel hierheen verlegd, in andere opzichten voor Holland doen behouden blijven. Van 1877 tot 1902 steeg de invoer van tabak in ons land van 40,5 tot 81,7 millioen kilogrammen. In laatstgenoemd jaar werden hier uit Java, Sumatra en Borneo resp. 337,000, 238,000 en 15,000 pakken tabak aangevoerd, ter waarde resp. van 12,5, 31,—, en ruim 1,5 millioen gulden. Een groot gedeelte van die tabak wordt hier voor buitenlandsche consumptie bewerkt en brengt hier dus ook weer meer geld onder de menschen. Te betreuren zou het zeker voor het moederland zijn, indien de voorgestelde verhooging tot wet verheven tot de gevreesde gevolgen zou leiden. En ook onzen tabakkers in Indië kan het niet onverschillig zijn, waar zij hun product aan den man zullen moeten brengen. De wind, die in den laatsten tijd al krachtiger en krachtiger voor 't heele wereldrond uit den protectionistischen hoek begint te blazen, brengt hem, die zijn product in het buitenland moet slijten, gemeenlijk geen voordeel aan.

Zonder ons nu in den tariefstrijd te mengen sta men ons toe den wensch te uiten in het belang van moederland en koloniën, dat Holland zijn tabaksmarkt behoude.

In de jongste algemeene vergadering van het „Nederlandsch Schoolmuseum" werden door den directeur E. A. H. van der Heide eenige opmerkingen ten beste gegeven over het europeesch lager onderwijs in Indië, waarbij geruimen tijd werd stilgestaan bij het tegenwoordig heerschend gebrek aan onderwijspersoneel in Indië en de oorzaken, die daartoe hebben geleid. Als oorzaken worden door spreker genoemd 1 het grooter sterftecijfer dan in vorige jaren, 2 verkeerde beraming van benoodigd personeel, 3 detacheering van lager onderwijs-personeel bij het middelbaar onderwijs, 4 mindere animo van onderwijzers hier te lande om naar Indië te gaan.

Spreker liet zich hierbij ontvallen dat men in indische onderwijskringen zich verontwaardigd toonde over de uitzending van minderwaardige onderwijskrachten, nu geen voldoend aanvullingspersoneel kon worden gevonden, dat ten volle aan de gestelde eischen voldeed.

In een ingezonden schrijven in de *N. R. C.* van den 2en dezer kwam de, ter beschikking van het gouvernement gestelde onderwijzer J. L. Ch. Guiot tegen de voorstelling op, als ware de volwaardigheid der jonge leerkrachten in het bezit der hoofdacte gelegen.

De heer v. d. H. brak in genoemde vergadering nog een lans voor het verleenen van den voorrang aan de engelsche of duitsche talen boven het fransch als leervak; terwijl hij zich liet kennen als tegenstander van de toelating van jeugdige inlanders op de lagere scholen. Spreker meende dan ook de indische onderwijzers te moeten condoleeren wegens het besluit van het gouvernement om inlandsche knapen tot een getal van 60 op de lagere scholen toe te laten, waaromtrent de ouders in uitzicht stellen dat de jongelui zich voor dokter-djawa willen bekwamen.

In de Zondag-middag-zitting van het 10e Congres der Sociaal-Democratische Arbeiderspartij, dat des ochtends door den voorzitter, H. Polak, was geopend kwam ook het denkbeeld van den verkoop van een deel onzer bezittingen ter sprake, waartegen uit den boezem der partij was aangevoerd hoe een sociaal-democraat een voorstel tot verkoop van een natie of een deel eener natie kan doen. De voorzitter merkte, gelijk wij in het Congres-Verslag van de *Nieuwe Cour.* lazen, op dat de commissie voor koloniale aangelegenheden nog niet gereed is, zoodat het congres zich pas definitief zal kunnen uitspreken, wanneer dat wel het geval is. Intusschen werd, na eenige oppositie, den heer van Kol het woord gegeven, om uiteen te zetten, hoe het voorstel tot verkoop van een deel onzer koloniën in de wereld was gekomen.

Op de begrooting voor 1904 prijkte voor 't eerst een post: Hulp uit de schatkist aan Indië. Wij hebben ontzettende schuld aan onze koloniën en als we willen beginnen die terug te betalen, zal dat onmogelijk blijken. Op Java wordt honger geleden, de buitenbezittingen zijn verwaarloosd en 't ontbreekt ons aan de macht om den toestand beter te maken. Waar het voorstel tot verkoop ligt in de lijn der sociaal-democratie, waar het is anti-imperialistisch, waar dat voorstel bedoeld wordt in het belang der inboorlingen, brengt de vraag van Amsterdam een glimlach op de lippen. Want de bedoeling is niet, dat de verkoop ons ten goede zou komen, neen, de bedoeling is dat wij een deel der koloniën zouden kunnen afstaan onder beding van verbetering van toestanden voor de inboorlingen, terwijl het moederland dan beter in staat zou wezen om te zorgen voor de rest. De S. D. A. P. heeft geen beginsel verkondigd tot heden in deze materie, maar straks op het Internationale Congres zal het onderwerp in den breede behandeld worden. Het bezit van koloniën zal wel niet te vermijden zijn, ook in de toekomst niet, want er is afzetgebied noodig. Met het oog op de inlandsche vorsten zou teruggtrekken niet gaan. Het eenig doel van koloniaal bezit moet zijn: opleiding der inlandsche volken tot zelfbeheer.

Het *Alg. Hbl.* heeft in de afgeloopen week drie onderwerpen op koloniaal gebied bij den kop gehad om daar nog eens speciaal zijn oordeel over meê te deelen.

Primo: de kosten van den Atjeh-oorlog, die door het blad in totaal op omstreeks 280 millioen gulden worden geraamd, in tegenstelling met de som van 800 millioen gulden, die daarvoor wel eens werd opgegeven. Het blad beijvert zich echter op te merken dat de werkelijk door Indië gebrachte offers toch reeds een groot bedrag uitmaken, inzonderheid wanneer men daarbij in aanmerking neemt dat die reusachtige som geheel betaald werd uit de jaarlijksche inkomsten van Indië, waardoor natuurlijk veel moest achterwege blijven, wat voor de ontwikkeling der kolonie noodig was. Deze fout maakt het Nederland ten plicht om de kolonie te steunen en wederom dringt het blad er op aan, dat het moederland voorloopig althans afzie van het betalen van den rentepost ad f 3½ millioen, die het niet *toekomt*. Om het moederland een deel der kosten van den Atjeh-oorlog te laten dragen, acht het blad niet in het belang der kolonie. Indië moet zelf zijn oorlogen bekostigen om zelf de vruchten te kunnen plukken. Natuurlijk moet Bangka daarbij weer dienst doen om te doen uitkomen, hoe Indië ook wel eens een profijtje uit de veroveringsoorlogen in den archipel trekt. Maar ging men eens aan het optellen wat zooal door Indië is ten koste gelegd voor oorlogen, waartoe Nederland zich verplicht zag, enkel en alleen om zijn prestige te handhaven, en stelde men dàn daartegenover de, voor Indië daaruit voortgesproten voordeelen, dan zou men wel eens tot andere gevolgtrekkingen kunnen komen dan het aangehaalde blad.

Secundo, gaf het optreden van den assistent-resident van Bandoeng voor en na een vechtpartij tusschen Chineezen, zooals het indisch *Nieuws v. d. Dag* zich daaromtrent uitliet, het *Handelsbl.* den 29en Maart ll. aanleiding tot de opmerking dat men te Bandoeng wel zal doen, de welwillendheid tegenover zijne medemenschen: ruziemakende Chineezen of geen ruziemakende ambtenaren, niet te overdrijven.

Wat moet het oordeel zijn, vraagt het blad, over een ambtenaar, hoofd der politie, hulpofficier van justitie, die *niets* doet om zulke vechtpartijen, waarbij gewonden vielen, te voorkomen? Het is wel een aardige illustratie op het advies van de *Indische Gids*, om de ongeschikte dessahoofden niet lastig te vallen, maar eerst de politie te verbeteren. Alsof de goede gang der politie niet in de eerste plaats van hare hoofden afhangt!

Tertio kreeg den 2en dezer de inlandsche landbouw op Java een beurt in een artikel, waarin het blad zich op uitlatingen van den bekenden indischen publicist Stoll in zijn *Kiekjes op Java*, en op de uitspraak van den directeur van 's Lands Plantentuin, den aangewezen bestuurder van het nieuw te creëeren landbouwdepartement, professor Treub, beroept voor zijn pleit tegen rechtstreeksche bemoeienis met den inlandschen landbouw. Zij doet niet alleen den lust van den inlandschen landbouwer verflauwen, maar zij *kan* z. i. leiden tot ondermijning van den eerbied, aan ons gezag verschuldigd. Het meent dan ten slotte:

Laat ons dus niet ongeduldig worden, en bedenken dat voor alle blijvende wijziging in volksbegrippen tijd noodig is.

Een andere quaestie is natuurlijk of, zonder ingrijpen in de détails, niet veel door het bestuur kan worden verordend zonder last voor de bevolking en tot haar blijvend nut. Toen de latere generaal Van der Heijden als kapitein, waarnemend adsistent-resident in Zuid-Borneo, gelastte dat elk huisgezin kippen houden moest, legde hij den grond voor den verbazenden uitvoer van eieren, die thans nog altijd van Bandjermasin naar Soerabaja plaats vindt en voor de bevolking een bron van welvaart is.

Maar dat is iets anders dan bemoeienis met dingen die de inlander zelfs soms beter meent te weten.

Oost-Indische berichten.

Merauké. Aan *de Javabode* ontleenen wij het bericht dat *het Soer. Hbl.* weer een reeks brieven uit Merauké heeft, loopende van den 5en tot den 18en Februari, van toon zoo somber als de wanhoop zelf. Het tweejarig bestaan van onze vestiging ging in droeve stilte voorbij. En geen wonder, zegt de schrijver.

Tegen het advies in van de genie-officieren en van de geneeskundige commissie heeft men de meeste huizen van Europeanen en Chineezen gebouwd op laaggelegen kleigrond; een storm uit het Noordwesten dreef nu het zeewater diep landwaarts in, met het gevolg dat de meesten dier huizen zware schade leden, ook het postkantoor en de weg, die er heen leidt en dat van de bezittingen der bewoners zoo goed als niets gered is kunnen worden. Een vijftigtal dwangarbeiders deden ijverig werk om het „groote huis" tegen het geweld van den oceaan te beschermen, aan hulp aan de andere ingezetenen dacht niemand; ja toch, de militaire commandant kon de ellende niet langer aanzien en bood ongevraagd de hulp zijner soldaten aan, zoo kon ten minste een europeesche dame met haar zuigeling, die in het kraambed dreigde te verdrinken, op den zandrug gered worden.

Toezicht op de, tot de zwaarste straffen veroordeelde, dwangarbeiders schijnt ternauwernood te worden uitgeoefend. Opium zou, het ostentatieve openslaan van alle ingevoerde colli ten spijt, openlijk in een kit bij het strand worden geschoven. En het snellen en opvreten van menschen zou nog steeds ongestraft worden beoefend. En om dit tegen te gaan, in het belang der beschaving en tot handhaving van ons gezag, werd Merauké gevestigd. Zou die uitvoerige briefschrijver met al zijn, met name genoemde getuigen dat allemaal durven jokken? vraagt de schrijver.

Het onderzoek naar de mindere welvaart der inlandsche bevolking schijnt nu eindelijk en ten langen leste uit de phase van voorbereiding te zullen komen in het stadium van werkelijk onderzoek, — binnen niet al te langen tijd wel te verstaan.

Zooals men weet, is de hoofdcommissie tot dusver nog niet verder gekomen dan tot de samenstelling van een ontwerp-leiddraad, welke, met de zevenhonderd vragen van allerlei aard, aan de residenten is gezonden ter bestudeering, terwijl eenige maanden geleden de voorzitter gemachtigd werd met de verschillende residenten in persoonlijke gedachtenwisseling te treden over het ontwerp.

Hoever die besprekingen gevorderd zijn, weten wij niet, maar vast staat dat de hoofdcommissie plotseling is te zamen geroepen voor een vergadering op 14 dezer, alhier te houden en op welke vergadering belangrijke onderwerpen zullen behandeld worden.

Eenige druk uit Nederland om wat meer haast te maken met de zaak, moet aan deze bijeenroeping der hoofdcommissie niet vreemd zijn.

Zoo lezen wij in het *Bat. Nbl.*

Atjeh. Colonne van Daalen vond in Gajoe-Loeas alle kampongs versterkt; in Reureu, Botoa, Pasir, Pepar, Eggoip en Kota Lintang zijn 541 vijanden gesneuveld. Aan onze zijde bedroeg het verlies drie dooden en vijf-en-twintig gewonden; licht gewond zijn de luitenants Winter, Ebbink en Christoffel.

De excursie wordt voortgezet.

Bij het aanleggen van een weg in Peusangan werd de europeesche sergeant Geys, stamboeknummer 36810, door een der atjehsche wegwerkers met een parang niet levensgevaarlijk gewond.

Bij dezelfde gelegenheid werden één inlandsch korporaal en één dwangarbeider levensgevaarlijk gewond.

De aanvallers ontkwamen en namen het geweer van den gewonden sergeant mede.

Cultures in het Djombangsche. De djombangsche correspondent van de *Loc.* schrijft dat de suikerfabrieken hier en in de omstreken zachtjes aanstalten beginnen te maken voor de a.s. campagne, doch voor Juni wel niet met malen zullen beginnen. Er wordt veel gesproken over prachtige oogsten in Ao. Po. gemaakt, doch schrijver kan niet vinden dat de djombangsche ondernemingen zulke schitterende resultaten hebben gehad, Ngelom bijv. maakte in 1902 een productie van ruim 96,000 pics. en in Ao. Po. slechts 86,600 pics., Djombang in 1902 meer dan 100,000 pics., verleden jaar minder; Peterongan voor verleden jaar 92457 pics., in Ao. Po. slechts 74,052 pics.; Ploso in 1902 circa 85,000 pics., verleden jaar niet meer dan ongeveer 75,000 pics., Kaliwoengoe in 1902 ruim 98000 pics in 1903 een kleine 1000 pics. meer. Beter ging het Blimbing want in Ao. Po. maakte ze p. m. 15,000 pics. meer dan in 1902; Soemobito circa 12,000 pics. meer, terwijl Tjoekir in Ao. Po. bijna 106,000 pics. produceerde tegen 104,715 in 1902. Een paar fabrieken hadden nog al eens mankement aan de machinerieën, waardoor soms dagen lang werd gestopt en bedoelde ondernemingen dan ook eerst laat met malen gereed kwamen.

Men wil het hier ook eens met de tabak probeeren, of n.l. de gronden zich leenen voor die cultuur; een klein proefaanplant moet uitmaken of men hier meer tabak zal cultiveeren en of de sigarenfabriek die men hier wenscht op te richten, tot stand komt. Verder spreekt men van het openen van een groote toko door een soerabajasche firma; waarlijk Djombang heeft grootsche plannen.

Bandjermasin. Te Kasintoe sneuvelde den 29 Februari de demang Sylvanus, districtshoofd te Tewae.

Twee dagen later werd licht gewond Djihi, een gouvernementsspion.

Algemeen Nederlandsch Verbond. Na langdurige voorbereiding is gisteren, van wege de afdeeling Batavia der Groep Nederlandsch-Indië van het Algemeen Nederlandsch Verbond, een hollandsche cursus voor inlanders geopend. De opening geschiedde door den voorzitter der afdeeling, den resident, met een toespraak waarin hij de leerlingen aanspoorde tot flinke studie.

De cursus telt nu reeds veertig leerlingen, magangs en andere inlandsche jongelieden, en is verdeeld in twee klassen: één van leerlingen die al wat Hollandsch kennen, de andere van leerlingen die van meet af aan beginnen. De lessen worden driemaal in de week gegeven in het locaal der zevende school; onderwijzers zijn de heeren Th. J. A. Hilgers en H. L. Milius; gevolgd wordt de nieuwe taalcursus voor inlanders, samengesteld door de heeren B. J. Visscher en Th. J. A. Hilgers.

Als een «daad», in de goede richting, juicht het *Bat. Nbl.* de opening van dezen cursus hartelijk toe.

Hoorn-, Been-, Schildpad-, Schelp- en Paarlemoerbewerking. Het *Bat. Nbl.* ontving een overdruk van een artikel van de hand van den controleur J. E. Jasper, opgenomen in het tijdschrift van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen getiteld *Inlandsche methoden van Hoorn-, Been-, Schildpad-, Schelp- en Paarlemoerbewerking.*

De gegevens voor dit artikel, opnieuw bewijs gevend van de groote belangstelling van dezen bestuursambtenaar voor de huisvlijt der inlandsche bevolking, werden door hem verzameld in kampong Boeboettan, in de buurt van Soerabaja.

Petronella-Hospitaal. De hoofdverpleegster, mej. Kuijper van het Petronella-Hospitaal te Djokja, zal eerlang wegens gezondheidsredenen repatrieeren.

Teleurstelling. De Resident van Djokjakarta deelt mede, dat, tengevolge van eene overstrooming in de afdeeling Koelonprogo, de padi aanplantingen van ± 11 bouws sawah in het regentschap Adikarto (Pakoealamsch gebied) onder water zijn gezet, waardoor het gewas grootendeels als verloren moet worden beschouwd.

Veepest. Volgens mededeeling van den resident van Palembang is in de kampong Kasang ter hoofdplaats Djambi, van de gelijknamige afdeeling van zijn gewest, veepest geconstateerd, terwijl, volgens mededeeling van den resident van Pekalongan, de in de onderdistricten Pesanjangan en Doekoehtoeri van het district Adiwerna der afdeeling Tegal van zijn gewest geheerscht hebbende besmettelijke ziekte onder de paarden en buffels geweken is.

Journalistiek Het *Bat. Nbl.* deelt mede, dat de Heer W. F. M. van Schaïk, vroeger redacteur aan het *Dagblad*, en laatstelijk aan de *Haagsche Courant* verbonden benoemd is tot redacteur van de *Preangerbode.*

De particuliere koffie-industrie ter Sumatra's Westkust heeft 't in de laatste jaren wel hard te verantwoorden. Zoo verneemt nu weêr de *Sum. bode*, dat de oogst van dit jaar ver beneden de raming zal blijven.

In het begin hadden de in bloei staande boomen een zeer gunstig aanzien, maar de uiterst zware regens gedurende de maanden November, December en Januari ll. hebben den bloei, welke zich in dit voorjaar moest zetten, zoowel van de koffie-ondernemingen op den Talang als van die op den Barisan grootendeels vernietigd. Voorwaar geen bemoedigend vooruitzicht en onze koffie-ondernemingen zullen dit jaar een harden dobber hebben. Er zal natuurlijk weêr geducht bezuinigd worden, maar of zulks, op den duur, te ver gedreven, de juiste weg zal blijken te zijn, blijft de vraag en tegen de elementen is 't nu eenmaal kwaad vechten, zegt de schrijver.

Katoen-cultuur. De resident van Semarang is gemachtigd om te beschikken over een bedrag van ten hoogste f 8000 tot het verleenen van voorschotten aan de daarvoor in aanmerking komende leden der inlandsche bevolking in de afdeeling Demak, ten einde de katoencultuur in die afdeeling te verbeteren en uit te breiden.

Hospitaalvoeding. De dir. officier v. gez. 2e klasse dr. Olivier, de officier v. gez. 1e klasse Eilerts de Haan en de kapitein-intendant Roeder zijn in commissie benoemd, tot het indienen van voorstellen ter verbetering van de voeding in de hospitalen.

Mr. Th. H. de Meester. Het gerucht dat de vice-president van den raad van Nederl. Indië, Mr. Th. H. de Meester, nog dit jaar voorgoed naar Nederland zal terugkeeren, duikt weer op. Het voornemen zou alleen verdaagd zijn tot de maand Augustus, in ieder geval dus nog vóór het aftreden van den gouverneur-generaal.

Geheime opdracht. De *Soerab. Courant* deelt mede dat aan Raden Djaja Koesoema, het gewezen districtshoofd der boven-Doesoen, die Goesti Arsad en zijne lotgenooten naar Batavia vergezelde, een geheime opdracht van de regeering zou zijn verleend.

Midden-Borneo. Volgens een telegram van den resident der Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo van dezer heeft Batoer (een der volgelingen van den pretendent-sultan) met ongeveer honderd man een inval gedaan in het Raden Kapoeas en aldaar te Kasindoe ons districtshoofd Raden Johannes met andere hoofden en volgelingen ingesloten. Ter ontzet en tot verdrijving der kwaadwilligen werden een officier en dertig man gezonden.

Landbouwcredietbanken in de Preanger. Eerstdaags, zoo schrijft het *Bat. Nbl.* zal de invoering van landbouwcredietbanken in alle afdeelingen der Preanger een feit zijn. De beheerders dezer instellingen, europeesche ambtenaren, zullen, behalve door het verdere inlandsch personeel der banken zelf, bijgestaan worden door inlandsche agenten, met voldoende salaris en recht op reis- en verblijfkosten, die als tusschenpersonen zullen optreden tusschen de banken en den kleinen man, die voorschot noodig heeft. Als borgstelling voor het genoten voorschot zal dienen de z.gn. *tanggoeng renteng*, d.i. de onderlinge borgstelling onder de desa-bewoners.

De Garebeg-Besar te Djokja. Onder begunstiging van prachtig weer, dat slechts een oogenblikje door regen dreigde verduisterd te worden, hebben Zaterdag de gewone plechtigheden van Garebeg Besar plaats gehad in *de Mataram.*

Korten tijd, nadat de resident met gevolg door Z. H. den sultan in den Stingil was ontvangen, defileerden de troepen in hun rijk verscheiden en immer veelkleurige kleederdracht, terwijl ook het schoeisel merkwaardige variaties te aanschouwen gaf. Nadat alle manschappen van het leger met langzamen en soms heel zonderlingen pas (naar men mededeelde, tengevolge van de maat der muziek), op de aloon-aloon waren gekomen, volgden massa's spijzen, welke van beduidende hoeveelheden als torens waren opgestapeld. Hier achter volgden eenige inlandsche dignitarissen.

Ten slotte kwamen twee olifanten hulde aan Z. H. den sultan brengen, door op eenigen afstand voor den kraton de knieën te buigen.

Op den met honderden vlaggen en vlaggetjes getooiden aloon-aloon waren duizenden menschen te zamen gestroomd, die allen met belangstelling de plechtigheden aanschouwden.

Ten 12 ure waren de plechtigheden afgeloopen en werden de in den missigit verdeelde spijzen naar de verschillende europeesche en inlandsche bestuursambtenaren gebracht.

19e compagnie artillerie. Eerstdaags zullen de detachementen artillerie uit Palembang, Pontianak en Bandjermasin te Batavia aankomen om alhier tot een 19e compagnie vereenigd te worden, meldt *het Bat. Nbl.*

Goesti Arsad. Betreffende Goesti Arsad is nog niets beslist. De tolk, die hem vergezelde, gaat naar Bandjermasin terug.

In het aansluiten van de Boven Kapoeassers bij den pretendent-sultan ziet men niets verontrustends en beschouwt het als een waarschijnlijk gevolg van de oneenigheid met Soerapati, tengevolge waarvan de pretendent-sultan de menschen aan de Kapoeas opgewekt heeft tot huldebetoon.

West-Indische Berichten.

Suriname. Men zal moeten toegeven dat het al of niet slagen der poging van het bestuur om de immigranten in het algemeen en de Javanen in het bijzonder tot blijvende vestiging te bewegen en daarbij de immigratie der lieden van laatstgenoemden landaard te bevorderen voor de kolonie van het grootste gewicht is.

Het was daarom met leedwezen, dat wij in ons nummer van den 21en Januari ll. kennis namen van het schrijven van den Commewijne-correspondent van de *Surinamer*, die omtrent de, op Johan en Margaretha aangevangen proef met de vestiging van Javanen zich ietwat pessimistisch uitliet en toen te hopen, dat die correspondent zich b.v. ten opzichte van den wil der luitjes om aan het werk te gaan, zou hebben vergist. Wij stelden daarbij tevens de vraag of de aanvankelijke tegenzin dier lieden wellicht zijn oorsprong kon hebben in de keuze der vestigingsplaats, waaromtrent wel eens minder gunstig in de surinaamsche bladen en ook door bedoelden correspondent aan de hand van een planter, die het weten kon, was gesproken.

Sedert kwamen meer bemoedigende berichten binnen omtrent de aanvankelijke resultaten der bedoelde proef, en de, door gouverneur Lely op de begrooting voor 1905 gebrachte post voor de uitzending van twee assistent-wedono's wijst er op, dat deze bestuursman gegronde hoop meent te mogen koesteren, dat het op Johan en Margaretha gegeven voorbeeld op eenigszins belangrijke schaal navolging zal vinden onder de javaansche immigranten in de kolonie, terwijl we aan Indische bladen mochten ontleenen, dat de eertijds wel eens op Java als zielverkooperij uitgekreten en op, wegens Java's dreigende overbevolking en hare gevolgen, onverantwoordelijke wijze tegengewerkte emigratie van Javanen naar Suriname, daar nog al in den smaak begint te vallen, zoodat de nakomers niet uit zullen blijven.

Hoewel nu de feiten ons reeds hebben gerustgesteld omtrent den goeden wil van het eerste factuurtje javaansche kleine landbouwers, meenen we toch nog den commewijnschen correspondent van genoemd surinaamsch blad het woord te moeten geven, om ons in te lichten omtrent de oorzaken van de aanvankelijk minder gunstige verschijnselen, die zich bij de proef voordeden, zoowel als omtrent de geschiktheid van Johan en Margaretha als vestigingsplaats.

Aan een schrijven uit Commewijne in de *Surinamer* van den 6en Maart ll. ontleenen we dan het volgende:

„De eerste javaansche landbouwers op bedoelde vestigingsplaats geleken wel in hun doen en laten op een veld met overvloedig onkruid tusschen de weinige goede en bruikbare gewassen. De speelzucht voerde den boventoon; de onwil om het land te beplanten en zich te vestigen scheen onoverwinnelijk; het verlangen om dadelijk het retourpassagegeld in handen te krijgen scheen alles in duigen te doen storten. Daarbij kwam nog dat een handeldrijvende mandoer zijne landgenooten uitzoog en hen aan zich trachtte te binden. Dit alles waren geen kleinigheden, welke overwonnen moesten worden. Suriname draagt reeds, meestal ten onrechte, een slechten naam — en toch is het mislukken zooveler ondernemingen niet aan het land te wijten.

Intusschen keerde de afwezige districts-commissaris van Breen op zijn standplaats terug, en deze mocht de moeilijkheden, naar het schijnt, doen verdwijnen want de handeldrijvende mandoer met zijn aanhang ging naar den tramaanleg. De andere Javanen begonnen toen hunne perceelen te bebouwen. De perceelen van de 6 vlijtigsten staan goed in koren, en één landbouwer heeft al rijst tusschen het koren gezaaid, om zoodra het koren geoogst is, dadelijk rijst te krijgen. Enkelen ontvingen dezer dagen wat handgeld van het gouvernement, dat zal de overigen aanmoedigen om vlijtig te werken.

De keuze der plaats is niet slecht, daar gronden met zwaar hout den Javanen niet zouden aanstaan en de proef dan daarbij wellicht tot mislukking zou leiden. Wat de aldaar heerschende winden aangaat, ook dit bezwaar kan overwonnen worden, daar die winden slechts in de nabijheid van den achterpolder gevoeld worden: door het aanplanten van boomen voorkomt men later het omwaaien der bananen (pisang). Het is toch gebleken, dat het koren van een Britsch-Indiër, als proef geplant in de onmiddellijke nabijheid, er buitengewoon flink uitziet.

De oudste der in de kolonie ingevoerde Javanen krijgen nu ook neiging tot den landbouw. De toestand zal dus spoedig beteren."

Zoo zij het, voegen we aan deze, tot onze geruststelling neergeschreven opmerkingen toe, onzerzijds nog even in 't midden brengend, dat naar ons leekenverstand het voorbeeld van den landbouwer, die op de open plekken tusschen het koren rijst uitzaaide, geen navolging verdient. Men heeft toch over het algemeen reeds te veel gevergd van den bodem van het, in cultuur gebracht gedeelte der kolonie.

Met betrekking tot den kleinen landbouw komt ons de wenk nog al opmerkelijk voor, die vervat is in de nummers van 28 Februari en 6 Maart ll. van de *Nieuwe Surinaamsche Courant.*

Dit blad wil dan dat men voor de vele werkeloozen, die nu doelloos ter hoofdplaats rondslenteren, een vestigingsplaats in de nabijheid van Paramaribo inrichte, waar deze lieden dan des daags zouden kunnen werken om des avonds naar de stad terug te keeren, totdat de vruchten van hun arbeid hun in staat zouden stellen om op eigen grond een woning op te trekken.

Daar deze, in te richten vestigingsplaats zou moeten dienen als toevluchtsoord voor gewezen plantage-opzichters en directeuren, winkelbedienden enzoovoort zonder werk, vreezen we dat het daaraan te besteden geld weggegooid zou blijken.

Het pauperisme onder de heerschende klassen te bezweeren door den lieden de gelegenheid te openen zich door handenarbeid een eerlijk bestaan te verzekeren, is reeds elders te vergeefs beproefd.

Aan de Memorie van toelichting op de onlangs ingediende begrooting voor 1905 ontleenen we met het oog op den kleinen landbouw het volgende betreffende de vestigingsplaatsen.

Behalve de uitbreiding van Domburg en de vestigingsplaats Hecht en Sterk werden in 1903 de aangekochte plantages Johan en Margaretha en Kroonenburg c. a. onder handen genomen.

Op Johan en Margaretha is ongeveer de helft voor Javanen gereserveerd en de andere helft in 126 perceelen aan creolen en britsch-indische immigranten uitgegeven. Kroonenburg met de daarbij behoorende plantages Rijnberk, Schaapstede en Goede Vriendschap, levert ongeveer 504 perceelen op, die spoedig allen zullen zijn uitgegeven, terwijl dan nog vele aanvragen onafgedaan zullen blijven.

Van het, voor de Javanen op Johan en Margaretha aangewezen gedeelte is een deel bestemd voor aanleg van rijstvelden; terwijl verder 89 perceelen overblijven, waarvoor zich bereids 42 gegadigden hebben aangemeld, die sinds eenigen tijd bij den aanleg zijn werkzaam geweest.

Ter aanmoediging van de vestiging van deze nederlandsch-indische immigranten zijn voor hen eenvoudige woningen gebouwd, waarvoor een kleine huur wordt gevorderd. Ook de aanleg der rijstvelden, wat aan- en afvoerleiding betreft, geschiedt van gouvernementswege.

In den loop van dit jaar zullen nog 288 of 338 perceelen aan den kleinen landbouw kunnen worden uitgegeven op nieuwe vestigingsplaatsen en op de terreinen langs den spoorweg, hetgeen, gerekend naar de behoeften, zeker voor 1905 een vrij groot aantal aanvragen onbevredigd zou laten.

Zooals wij echter reeds aan de ingediende begrooting ontleenden, bestaat het voornemen om door geschiktmaking voor uitgifte van de landerijen langs het kanaal van Saramacca en de Wanica, ook daar gelegenheid te bieden tot vestiging op groote schaal.

Curaçao. In den laatsten tijd doet zich bij het bestuur het lofwaardig streven voor om te breken met de geheimzinnigheid, die ten opzichte van verschillende, de belangen der kolonie rakende zaken werd betracht. Men kan daaruit eensdeels ontwaren, hoe men vroeger wel wat al te lichtvaardiglijk verbintenissen van langen duur voor de kolonie aanging, zonder zich voldoenden waarborg te verzekeren voor de richtige behartiging harer belangen, zooals met het contract met de fransche kabelmaatschappij het geval was, anderdeels hoe ook 't huidig bestuur er nog op moet worden gewezen, dat er toch nog wel iets is, wat aan zijn blik ontsnapt, met betrekking tot de nakoming van zekere concessie-bepalingen.

In de, in 1887 aan L. B. Smith verleende, in 1900 aan de naamlooze vennootschap „Handel- en Industrie-maatschappij Curaçao" overgedragen concessie, tot het daarstellen van gemeenschap tusschen Willemstad en Otrabanda, door middel van een pontonbrug over de Sint Annahaven, werd in artikel 17 bepaald, dat dagelijks, van zonsopgang tot zonsondergang, door de zorg van den concessionaris, bij de brug geschikte vervoermiddelen gereed moeten liggen, om, wanneer de brug geopend is, de personen, die zich van de eene naar de andere zijde wenschen te begeven en het sluiten der brug niet willen afwachten, over te voeren.

„Van vervoermiddelen, zooals bedoeld in het aangehaald artikel, is evenwel geen spoor te ontdekken, en dikwijls gebeurt het, dat men een half uur in de zon moet staan blaken, om op het sluiten der brug te wachten", schreef *de Wekker*, die terecht meent dat beide contracteerende partijen en dus ook concessionarissen, zich aan de omschreven verplichtingen hebben te houden, waarop evenwel van bestuurswege ook toezicht moet worden geoefend.

Nederlandsch-Indisch Vlechtwerk.

„Het Indisch vlechtwerk is één van de vele producten „van Indische nijverheid, dat eerst in de laatste jaren „meerdere aandacht is gaan trekken. Een belangstelling, „die het ten volle verdient!" zoo begint de heer J. A. Loebèr Jr. den catalogus voor de Vlechtwerk-Tentoonstelling van het museum „Prins Hendrik" te Rotterdam, waaruit wij in aansluiting met Boeatan's doel hier een en ander wenschen over te nemen en te bespreken.

Voor hen, die in 1902 onze Tentoonstelling van vlechtwerk in de Gothische Paleis-zaal met aandacht bekeken en met den daarbij behoorenden catalogus vergeleken hebben, zullen wij thans wel eens in herhalingen treden, doch aannemende, dat hun aantal zeker niet groot was en juist *zij* genoeg belang in de zaak zullen stellen, om er nog eens hunne gedachten over te laten gaan, er ook met anderen over te spreken en naar Indië over te schrijven, kan ons dit niet van ons plan weerhouden, te meer omdat wij hopen, dat vooral ook onze in de Oost en in West wonende lezers bizonderen aandacht aan dit artikeltje zullen willen schenken. Want heeft „De Nieuwe Courant" geen gelijk, waar zij naar aanleiding dierzelfde tentoonstelling in haar „Kunstkroniek" van 7 Maart jl. schrijft:

„Indien daaraan niet ten volle de aandacht is geschonken, die zij verdiende, dan moet dit worden geweten aan de nieuwheid van het streven om belangstelling te krijgen voor een zóó onbeteekenend beschouwd onderwerp, als de kunst van vlechten. Dat aan die matten uit Oost- of West-Indië, dat aan die honderdlei gevlochten kokers, dozen, hoeden, manden, mantels etc. etc. wat zéér bijzonders te zien was, dat geloofde het publiek zoo in eens maar niet. Doch, langzamerhand zal men wel leeren begrijpen:

1o. wat dadelijk praktisch nut het hebben kan, dat men hier te lande smaak krijgt in Indisch vlechtwerk, dat gebruikt en dus bestelt, waardoor de bekwaamheid van den inlander kan worden behouden en een zoo hoognoodige bron van inkomsten voor hem opnieuw kan beginnen te vloeien; 2o. wat wij kunnen hebben aan de weetgierige beschouwing van de ornamentatie der mooie soorten van O.- en W.-Indisch vlechtwerk, waaruit inderdaad voor vlakversiering nog wel 't een en ander valt te leeren. De kunst is in verval geraakt; dit moet gezegd, want er is misschien nog tijd haar weer tot bloei te brengen, indien van hier uit maar genoeg belangstelling wordt betoond en dan op de meest verstandige manier."

Ook de Rotterdamsche vlechtwerk-tentoonstelling werd, evenals de onze, in drie deelen gescheiden:

I. **Materiaal en Bewerking.**
II. **Het Gebruiks-vlechtwerk.**
III. **Het versierde vlechtwerk.**

Omtrent punt I vertelt ons de heer Loebèr:

„In de indische plantenwereld vindt de inlander tal van geschikte grondstoffen. De breede bladeren van verschillende palmen, waaronder vooral de lontar-palm een eerste plaats inneemt, de lange en smalle bladeren van den pandan-heester, de stengels van bamboe en rotan, benevens enkele biesen varensoorten zijn wel de meest gebruikelijke.

Het drogen van dit materiaal vereischt allereerst veel zorg. De palmbladeren worden, om een stok gewikkeld, in de felle zon gedroogd, om zoodoende het krimpen te voorkomen en als dit geschied is, heeft het blad een heldergele kleur verkregen. Pandanbladeren en mendoeng-biezen ondergaan een ingewikkelder bewerking van koken, uitspoelen in water en drogen; bij het laatstgenoemde materiaal weet de Javaan door die bewerking het ruwe van de bies te verwijderen, een zachten, zijdeachtigen glans te verkrijgen.

Rotan wordt in vieren gespleten en daarna in fijne of grove reepen verdeeld. Doch bij de bamboe weet de inlander de verschillende lagen, waaruit de stengel bestaat, van elkaar te scheiden en hij verkrijgt zoo de dunne reepen, waarin men het harde bamboe-materieel moeielijk zal kunnen herkennen.

Die reepen worden op de gewenschte breedte gebracht met een eenvoudig toestelletje van mesjes in hout gestoken, een enkele maal nog eens extra glad gemaakt en dan kan aan het vlechten begonnen, en uit een aantal losse reepen een hecht kruisverband vervaardigd worden.

Bij kleine voorwerpen geschiedt dit uit de losse hand, bij grootere, als matten, gebruikt men zooals in Bagelèn, een vlechtbank, binnen welker latten de reepen vastgehouden worden, of men verbindt de reepen met een touwtje zooals op Borneo. Bij mandewerk begint men bij den bodem en bouwt zoo het mandje op.

De meest gewone vlechtslag is de enkelvoudige, één op, één neer en deze kan recht of schuin toegepast worden, mannelijk of vrouwelijk, zooals de vlechters in Bagelèn zeggen. Door het verspringen van vlechtslagen (bijv. 1 op, 2 neer, enz.) ontwikkelt zich een eenvoudige wisseling, regelmatig uitgespreid, terwijl door het nemen van bepaalde schikkingen een min of meer uitvoerig ornament kan ontstaan.

Bij reepen van dezelfde kleur valt zulks weinig in het oog en daarom neemt men veelal bij mooier werk een schering van reepen in natuurkleur en een inslag van gekleurde strooken.

Het op deze manier te vormen vlechtwerk-ornament is wel het mooiste, maar tevens het moeielijkste. Bij mandewerk en ook bij enkele matten maakt men gebruik van een surrogaat, vlecht eerst het blanke werk en voegt hierna kleurige strooken in, die de eigenlijke versiering aanbrengen: het supplementair vlechten, dat, evenals het eerste, vrijwel algemeen in den Archipel is.

Dit kleuren van het vlecht-materiaal is een lastige zaak. Het harde vezel-materiaal blijft voor de meeste plantaardige verfstoffen ongevoelig en vandaar, dat er slechts weinige kleuren in te vinden zijn; voornamelijk rood, zwart en bruin. Palmbladeren, in het oostelijk deel veel gebruikt, leenen zich iets beter tot bewerking en daarom vindt men er soms geel, groen en blauw in vertegenwoordigd.

De Balinees helpt zich hierbij op rationeele wijze door de bamboe-reepen gewoonweg te bestrijken met roode, geele of zwarte lijmverf.

Alle inlanders behelpen zich tegenwoordig met Europeesche anilinekleuren, die als verfmiddel meer geschikt zijn; doch de keuze [1]) der kleuren laat zeer veel te wenschen over.

Een van de typen van Indisch vlechtwerk, dat wel het meest de aandacht trekt, is het open vlechtwerk. De mat is hierbij in schuine richting gevlochten met enkelvoudigen slag en hierdoor wordt op enkele plaatsen het kruisverband verbroken, en worden de doorgesneden strookjes omgevouwen en teruggeslagen. Vierkante openingen in kruisvorm worden aldus gevormd en deze met kleine ruimte er tusschen naast elkaar geplaatst, vormen een aardig „kantwerk," dat smaakvol de mat vermooit.

Het meeste komt dit open vlechtwerk voor op matten en tasschen van Sumatra en wel van Atjeh tot Bengkoelen en de Lampong's. Krawang of bekrawang [2]) heet het hier en het wordt ter meerdere verfraaiing [3]) met rood of blauw katoen en koperblad onderlegd.

Het open vlechtwerk schijnt algemeener te zijn dan men bij den eersten oogopslag wel denken zou. Onder de voorwerpen door Dr. A. W. Nieuwenhuis van de Kajan-Dajak's meegebracht, bevinden zich enkele grove matten, ook weer met dit open werk versierd. Dit zijn antieke stukken, bij den eeredienst in gebruik, wat volgens Dr. Nieuwenhuis op hoogen ouderdom wijst. [4]) Op Zuid-Celebes komt het, volgens exemplaren in het Rijks Ethnographisch Museum te Leiden, eveneens voor en wel in de typische hangers en huisversieringen, die op Sumatra indertijd reeds de aandacht getrokken hebben. Verder op Oost-Timor, blijkens eenige matten in het Museum für Völkerkunde te Berlijn en een doosje op deze tentoonstelling. De regenmantel van Halmaheira toont aan de kanten hetzelfde opengewerkte vlechtsel.

Een heel andere versieringswijze is die, welke veelvuldig in Bengkoelen en de Lampong's wordt aangetroffen. Het mandewerk wordt gemaakt van blanke reepen, doch zóó bewerkt, dat de schering uit gladde strooken bestaat, de inslag uit ruwe (die van de binnenzijde van de bamboe of rotan). Na het vlechten wordt het geheel ingesmeerd met een aftreksel van oeba-bast en deze donkerbruine verfstof hecht alleen op de ruwe strooken, zoodat de teekening zeer scherp zichtbaar wordt.

Ook wat deze versiering betreft, brengt deze tentoonstelling een verrassing. Een aantal manden, door den zendeling Alb. Kruijt uit Poso (Centraal-Celebes) overgezonden, zijn alle op deze wijze bewerkt."

Van punt II:

„Op allerlei gebied wordt het vlechtwerk in het inlandsch leven toegepast. Het begint al bij de woning, waar de vakken tusschen de palen met vlechtwerk worden gevuld, luchtige en sterke wanden vormend. Dan als kleeding! Hoofddeksels van gevlochten materiaal, waarvan de breede toedoeng het bekendste is, de rotan-strijdmuts der Dajak's het eigenaardigste, de telanga der Rotineezen het sierlijkste. Ook historische fragmenten treft men daaronder aan; de hier aanwezige hoeden uit Java herinneren sterk aan de oude helmen der 16e eeuw.

De gevlochten mat wordt als echte koker (saroeng) op de Aroe-eilanden gedragen. Als sieraden treft men weer op verschillende plaatsen gevlochten ringen en banden aan. Op steenachtigen bodem dienen gevlochten sandalen op Java en Savoe als voetbescherming. Zit- en slaapmatten weder als zitplaats of legerstede. In de inlandsche keuken is de koekoesan, een puntvormige mand om rijst te stoomen, vrijwel algemeen. Daarnevens zeven, scheppers van vlechtwerk en ronde of platte manden om het eten op te dienen.

Allerlei doozen en manden dienen om kleederen en snuisterijen te bewaren en bij het sirih-pinang-kauwen zijn tal van mandjes en bakjes in gebruik,

Buitenshuis dient het vlechtwerk weer om wanden van buffelkarren te vormen of voor draagmanden. De visscher vlecht allerlei fuiken en manden, de woudbewoner zijne manden om boschprodukten te verzamelen en de scheede voor zijn mes."

Van de hieronder gerangschikte voorwerpen trok bizonder onzen aandacht: *een groote mat van de Batak's*, afkomstig uit *Si-Pirok*, die, doordat de schering bestaat uit breede reepen boombast en de inslag uit gespleten rotan, aan lenigheid een groote soliditeit paart en dus ook voor vloerbedekking in Europa geschikt zou zijn. Wel zal de boombast op den duur wat donkerder van kleur worden, doch dit zal aan het uiterlijk van het geheel niet schaden.

Als keukengereedschap, in den vorm van doozen en schalen tot praktische, luchtige droging of berging van kruiden, van manden voor bloemen, vruchten, eieren enz., van fijne en soliede zeefjes, is het Indische vlechtwerk met recht gewild en hoopt Boeatan op den duur uit verschillende streken ruimen toevoer te ontvangen, opdat deze artikelen, waarmede menige Inlander een aardig duitje kan verdienen, hier en ook buiten Nederland, meer en meer bekend zullen worden. Daar deze voorwerpen van opeenvolgende, in elkander passende grootte (z.g. netjes) gemaakt kunnen worden, en zij niet veel wegen, behoeven ook de vervoerkosten niet hoog te zijn.

1) En ook het aanbrengen want, hoe spoedig verschieten die felle tinten! N. v. Z.

2) Not. Bat. Gen. XL. 1902, blz. XIII, van de Gajo-landen.

3) Voor het Europeesche oog wel wat heel bont. N. v. Z.

4) Centraal-Borneo, 1900, I, blz. 126.

Van punt III:

„Gedeeltelijk behoort het onder III gerangschikte onder het voorgaande. Want ook dit is bestemd om gebruikt te worden! Het luxe-ding uit Europa kent de inlander in zijn omgeving niet en alleen, als hij in meerdere aanraking met onze gewoonten is gekomen, koopt de meergegoede op venduties voorwerpen, die voor hem alleen de aantrekkelijkheid van het vreemde bezitten.

Dat deze reeks van voorwerpen in een afzonderlijke groep is geplaatst, daarvan is de meerdere verzorging de oorzaak, die er tevens op wijst, hoe de inlander bepaalde voorwerpen of voor bepaalde gelegenheden bestemde artikelen met zorg versiert. De gewone slaapmat laat men zooals ze is, brengt er hoogstens een katoenen rand aan, doch de matten bij feestelijke gelegenheden gebruikt, worden door hunne bewerking bepaalde sieraden. Keukengereedschap wordt blank gelaten, maar de manden, die in de woning een blijvende plaats hebben, worden versierd bewerkt."

Op het gebied van het Indische zou er door ondernemende handelaars, die de Inlandsche werkers eenigszins weten te leiden, heel wat loonends voor export in de verschillende vlechtcentra, te ondernemen zijn!

Een goed begin tot bevordering der industrie werd gemaakt door een ijverig bestuursambtenaar, die ons eenige monsters toezond van werkelijk fraaie, doelmatige en soliede sigarenkokers, welke door de Inlanders van zijn gewest in grooten getale tegen billijken prijs kunnen worden gemaakt, mits...... zij uit Nederland of elders daartoe geregeld de noodige bestellingen krijgen. Zooals reeds in een vorig no. van dit blad werd medegedeeld, liggen deze kokers dagelijks van 10—6 uur in Boeatan, Plaats 9 den Haag, ter bezichtiging van belanghebbenden, die van de daar aanwezige directrice alle mogelijke inlichtingen er over kunnen krijgen.

Zouden niet de mannelijke leden van „Oost en West," door ieder hun sigarenhandelaar hierop attent te maken, mede willen werken tot bereiking van het doel?

Wat matten betreft, zoowel voor vloer, wand, als stoelbekleeding, trachtten wij door uitvoerige artikelen in ons Weekblad, die later vereenigd werden tot eene brochure: „*Het Indisch Vlechtwerk voor Export*", met 36 bizonder fraaie afbeeldingen van verschillende vlecht-motieven, door J. A. Loebèr beschreven, den weg te wijzen. [1]) Dat die echter nog niet zoo heel gemakkelijk is in te slaan, blijkt uit een hieronder volgend schrijven, dat wij onlangs dienaangaande ontvingen van den belangstellenden heer H., controleur te Bawean:

„Ik heb geen enkele Baweansche kunnen vinden, die kans zag te werken naar één der door het Koloniaal Weekblad aangegeven patronen. In de kunst van vlechten met doorloopenden inslag toch hebben de vrouwen en meisjes op dit eiland het nog niet ver gebracht. Dit getuigen de 25 matten van verschillende motieven den Controleur J. E. Jasper indertijd toegezonden. Bovendien is het haar eene onmogelijkheid om iets nieuws op het gebied van mattenvlechten voort te brengen naar eene teekening. Alles moet haar aanschouwelijk worden voorgesteld.

M. i. de eenige weg om haar tot intelligente mattenvlechters te maken, is dat van wege uwe vereeniging een bekwaam vlechter naar Bawean worde gezonden, die de Baweansche zal moeten brengen uit de sleur om alleen te vlechten wat haar moeder of grootmoeder heeft gedaan d. i. de eenvoudigste patronen met doorloopenden inslag, de meer ingewikkelde door insteking middels een stopnaald.

Het spreekt van zelf, dat door deze insteking de op de matten aangebrachte figuren licht losraken en deze matten derhalve niet gewild zijn.

Vandaar dat een belangrijk deel der bevolking haar middel van bestaan vindt niet in het vlechten van gekleurde, doch van eenvoudige witte matten, die in een belangrijk deel van den Indischen Archipel bekend zijn wegens haar hechtheid, omdat aan de voorbereiding der pandanreepen véél zorg wordt besteed. Wanneer dus eenmaal de Baweansche in het *anjam tros* (= troes, d. i. vlechten met door loopenden inslag) bedreven is en het „*anjam sòsòòttan*" (= insteking) voorgoed vaarwel heeft gezegd, ben ik er van overtuigd, dat het mattenvlechten een zéér rijke bron van inkomsten zal worden voor de bewoners van dit eiland, daar de voorraad materiaal, de *pandan-doeri*, om zoo te zeggen onuitputtelijk is."

Natuurlijk werden door den Raad van Beheer van „Boeatan" dadelijk maatregelen genomen om, in overleg met de Indische Regeering en de zustervereeniging te Batavia, een bekwaam vlechter (zoowel te *Indihiang* in de Preanger-Regentschappen, als te *Moentilan*, om bij Java te blijven, wordt met doorloopend gekleurden inslag gevlochten) naar Bawean gezonden te krijgen. Ook werden onze van witte en zwarte papier- reepen gevlochten matjes, die ter reproductie gediend hebben, aan den heer H. ten gebruike gestuurd, daar deze door de naar-teekening-werken onbedrevene Inlanders zeker gemakkelijker na te volgen zijn, dan de afbeeldingen. Nu er van verschillende kanten vraag is naar dergelijke matten voor het moderne huisraad, twijfelen wij niet, of zij zullen op den duur veel aftrek vinden.

Bereikt deze brochure haar doel, — waaraan wij niet twijfelen, nu o.a. onlangs ook door een zeer bekwaam O.-I. hoofdambtenaar zelf het voorstel werd gedaan om door zijne bemiddeling het voornaamste van den inhoud te doen vertalen in een der meest gebruikelijke Alfoersche dialecten, ten bate van de in het vlechten zoo bekwame Ternatanen, — dan hopen wij haar door meerdere in den zelfden geest te doen volgen, b.v. door een met duidelijke afbeeldingen en beschrijvingen van de bestaande fraaie versierings-wijzen voor het vlechtwerk in den eigenaardigen ster-slag, dien de Maleiër „*anjam gila*" noemt en dat zich bizonder goed eigent voor allerlei doozen, die, wanneer zij b.v. bij suikerbakkers en chocolade-fabrikanten in zwang kwamen, een verbazend groot debiet zouden krijgen. Ook als leiddraad voor het West-Indische vlechtwerk, dat natuurlijk zijne eigene motieven heeft, zou een afzonderlijk boekje uit te geven zijn.

Op het gebied van Indisch vlechtwerk zijn de artikelen, die ook voor de Europeesche markt reeds geschikt of met eenige leiding daarvoor te maken zijn, al heel uitgebreid, zoowel in aantal als in verscheidenheid, want zoowel in Ned. Oost- als West-Indië wordt in bijna iedere streek dit handwerk beoefend en wel telkens op eigenaardige wijze, al naar gelang van den aard van het meest inheemsch daartoe geschikte materiaal en van den graad van versierings-bedrevenheid der inwoners.

Om aan de hand van den Rotterdamschen Catalogus maar enkele voorbeelden te noemen: De *mandwerk-industrie te Singaparna* waarvan de heer Loebèr zegt „Technisch staat dit werk zeer hoog en vooral de oude exemplaren bezitten een charme, die helaas! in latere jaren door gebruik van Europeesche modellen geheel verloren is gegaan. Hoewel dit werk sinds jaren aan onze landgenooten bekend is, zelfs in Batavia langs de huizen gevent wordt, is van deze hoog-interessante industrie niets noemenswaardigs in de koloniale literatuur bekend." En werd nimmer eene ernstige poging aangewend, om haar weder in het oude, goede spoor terug te brengen, voegen wij hieraan toe. Van twee bizonder fraaie, zeer verzorgde mandjes, op de Rotterdamsche tentoonstelling aanwezig, een sierlijk korfje met deksel tot berging van naai-

1) *Deze brochure* en *ook* die over *bamboeornament* zijn in „Boeatan" voor *f* 0.50 te koop. Zij zijn ook in den boekhandel.

ADVERTENTIËN.

Postzegelverzamelaars.

Vraagt mijn RECLAME CATALOGUS (Januari 1903) die U gratis en franco wordt toegezonden.

H. W. M. M. BRANS, Rotterdam.

Philatelistisch Bureau. — Geldersche Kade 12.

Alle Hygienische Artikelen N.M.

zoowel voor Heeren als Dames, steeds, ook de nieuwste, in grootste sorteering voorhanden. Geill. prijscourant **10** cents. Geill. brochure **70** cents franco.

Fransche Breukbanden zonder Veer

nooit pijnlijk in het dragen en toch absoluut vertrouwbaar.

Aanbevolen door tal van Specialiteiten en Artsen **f 2.50** enkel, **f 5.**— dubbel.

„De nieuwe breukband" Meyrignac syst. Dr. DUPREZ te *Parijs*, zonder veer langs rug en heupen, reguleerbaar, knelling en schaving vermeden prijs **f 5.**—.

Naar buiten met **15** cents verhooging na ontv. van postw. of onder rembours.

„Sanitas", Weesperstraat 11, Amsterdam. Telef. Interc. 1976.

TELEF. 88.

Bericht van ontvangst der nieuwe

VOORJAARS- EN ZOMERSTOFFEN.

SACHS & Co.,

Lange Poten 2-4,

DEN HAAG.

De ateliers onzer Kleermakerij staan onder leiding van een bekwaam Weener Coupeur.

RAJAH-THEE

de **Nationale Thee** bij uitnemendheid, is een product van NEDERLANDSCH-INDIË.

Overal verkrijgbaar à f 1.50, f 1.25, f 1.— en f 0.80 per pond.

in pakken à 4, 2, 1 en 1/2 ons.

Luxe-blikken à 2½ ons 75, 60 en 50 cts.

RAJAH-THEE wordt des namiddags geschonken in den winkel van „Boeatan" Plaats.

J. A. DE GRUIJTER.

SMID en GASFITTER.

Aanleg van Electrische Schellen.

MAGAZIJN VAN

Gaskachels, Gaskronen, Baden, Gasovens, Gascomforen, Haarden, Kachels, Fornuizen, Geëmailleerde Huishoudelijke Artikelen en Keuken benoodigdheden.

Obrechtstraat 196, hoek Reinkenstraat,

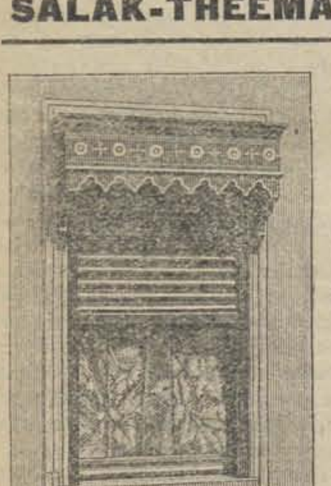
DEN HAAG.

BOEATAN.

Plaats 9, Den Haag.

Van af **3 ure 's middags** kunnen de bezoekers van onze Tentoonstelling, tevens Verkooplocaal, in de daartoe ingerichte Achterzaal van den winkel **Thee** en **Indisch Gebak** krijgen.

De Thee is van het **RAJA-AGENTSCHAP** der **PARAKAN-SALAK-THEEMAATSCHAPPIJ.**

HEINEKEN's

(Oudste) Glazenwasscherij

Stoom Jaloezieën- en Rolluikenfabriek.

Driehoekjes 3, voorh. Wagenstraat 39a, Den Haag.

Telefoonnummer 2478.

Amsterdam, v. d. Helststraat 1.

Utrecht, Potterstraat 20.

Hilversum. Arnhem. Nijmegen.

Onze beroemde Santal Parelen

genezen snel en zeker alle Nier- en Blaasaandoeningen, pijnlijke, moeielijke en bloederige urineloozing en **Geheime Ziekten**, zoowel nieuwe als verouderde bij mannen en vrouwen. Enorm gebruik. Ontelbare aanbevelingen. Prijs per flacon **f 1.20**, fr. p. p. **f 1.30. Uitsluitend** verkrijgbaar bij:

„Sanitas", Weesperstraat 11, Amsterdam. Telef. Interc. 1976.

Voor elke afwijking van den normalen haargroei wende men zich om **kosteloos advies** tot den Hofkapper

Justman Jacob

Korte Poten 40, 's-Gravenhage.

Mevrouw DOUWES DEKKER, ± 27 Juli via Marseille in Holland komende, zoekt voor hare

BABOE,

vrij van zeeziekte, **zeer geschikt** bij kinderen en goed kunnende naaien, **plaatsing** bij een familie, die omstreeks dien tijd naar Indië vertrekt.

Zich voor inlichtingen te wenden tot Mevr. JOLLES—HALBERTSMA, te *Assen.*

Maart 1904.

Vriendelijk Tehuis.

Bij een gehuwd medicus, te Amsterdam een huis met tuin op goeden stand bewonende, bestaat gelegenheid tot **opvoeding en verzorging van 1 of 2 kinderen.** Brieven onder letters U.A. aan SCHELTEMA & HOLKEMA's Adv Bureau, *Amsterdam.*

V. A. CUYPERS Jr.

Schoeisel naar maat.

OBRECHTSTRAAT 54,

'S-GRAVENHAGE.

Voor gezondheid bij een boer.

In eene gezonde streek (Betuwe) wordt bij een grooten heerenboer **Kost en Inwoning** aangeboden voor een Heer of Dame, tegen billijke voorwaarden.

Brieven fr. onder Motto **Inwoning**, aan het Bureau van dit Blad.

Th. A. A. SIMONIS

34 GROENMARKT,

over de Prinsestraat, DEN HAAG.

Desinfectie van Vertrekken

volgens Prof. Flügge.

STOOMDESINFECTIE EN MOTZUIVERING VAN GOEDEREN.

Machinale Stoomzuivering van Bedveeren.

Wasschen, opmaken en repareeren van beddegoed.

Firma H. G. J. L. MEIJNERS.

Effecten- en Algemeen-Assurantie-Kantoor.

's-Gravenhage, Heemskerckstraat 20.

OUDE en INDISCHE BRILLANTEN

worden tegen marktprijs ingekocht door

N. BLOM,

in Goud, Zilver en Edelgesteenten,

Amsterdam, N. Heerengracht 9.

Zutphen Vooruit.

Zutphen, gelegen in een gezonde, boschrijke, malaria-vrije omgeving, is bijzonder geschikt voor vestiging van gezinnen die een **gezellige, niet te dure** woonplaats verlangen. Huren matig. Op het gebied van **Tooneel, Concerten, Opera's, Kunst** en **Wetenschap** is er hetzelfde te genieten als in grootere steden, maar veel goedkooper.

De plaats is uitstekend voor opleiding van jongelieden. Men heeft er een **Gymnasium, H. B. School** (beiden ook voor meisjes toegankelijk), **Scholen van uitgebreid onderwijs, Meisjesschool, Kunstnijverheidschool** (teekenen, boetseeren, houtsnijden, kunstnaaldenwerk, japonnaaien), **Muziekscholen, Taalcursussen, Kookschool, Rijksnormaallessen**, enz.

M. M. F. LUPPES, Voorzitter.

M. G. A. WENNIPS, Secretaris.

P. Happel Jr.

CUISINIER.

v. Kinsbergenstraat 85d,

DEN HAAG.

Uitzending van Diners.

Koude en warme Schotels.

Sanitas Mannenhulp.	Sanitas Vrouwenhulp.
Pillen van Prof. Dr. Spencer herstellen en voorkomen beslist afdoend abnormaal verlies van levenskracht bij mannen. Prijs per flacon Drie Gulden. Prospectus fr. tegen inzending van 10 c.	Pillen van Dr. Mortin pijnstillend, herstellen den normalen toestand. Uitsluitend echt à f 5. p. flacon, f 5.10 fr. p. p. bij

„Sanitas", Weesperstraat 11, Amsterdam. Telef. Interc 1976

VERHUIZINGEN en TRANSPORTEN

binnen de stad,

van en naar alle plaatsen in Nederland en het Buitenland.

J. J. MESKER,

Casuariestraat 13, - Den Haag.

TELEFOON No. **259.**

Lambert Waterreus,

Sumatrastraat 279, b/d Bankastraat, Den Haag.

TELEPHOON 1447.

Importeur van Indische Ingrediënten voor de Rijsttafel.

Goela aren, Mie, Soe-oen, Ketan, Kemirie, Kloeak, Gandaria en Rebong assin, Roode visch, Ketjap Bentings Bombaij's ducks, Samballans, Boemboe's, Guava, Gebroken Mie **20 cts.** de 5 ons (tijdelijk), Gerasple Klapper.

V. WOERKOM'S Nieuwe Jams en Vruchten op eigen sap (onovertrefbaar).

---

van Soest en van der Weijde.

Lange Voorhout 23. — Den Haag.

Voeren effectenorders uit op de beurzen te Amsterdam en het Buitenland, incasseeren coupons en dividenden, belasten zich met renteontvangst van kapitalen op het Grootboek, geven en nemen gelden op prolongatie en à deposito.

Met 1 dag opzegging	2 pct.
Voor 1 maand	2¾ „
„ **3 maanden**	3 „

Verstrekken REISCREDIETBRIEVEN.

TRADING Co. LATE **Perry & Co.** 6, Hoogstraat 6.	TRADING Co. LATE **Perry & Co.** 6, Hoogstraat 6.
IJZEREN KOFFERS.	LEEREN KOFFERS.
IJZEREN KOFFERS.	LEEREN KOFFERS.
IJZEREN KOFFERS.	LEEREN KOFFERS.
IJZEREN KOFFERS.	LEEREN KOFFERS.
IJZEREN KOFFERS.	LEEREN KOFFERS.
IJZEREN KOFFERS.	LEEREN KOFFERS.
IJZEREN KOFFERS.	LEEREN KOFFERS.
IJZEREN KOFFERS.	LEEREN KOFFERS.

TRADING Co. LATE **Perry & Co.** 6, Hoogstraat 6.	TRADING Co. LATE **Perry & Co.** 6, Hoogstraat 6.
HANDKOFFERS.	RIETEN KOFFERS.
HANDKOFFERS.	RIETEN KOFFERS.
HANDKOFFERS.	RIETEN KOFFERS.
HANDKOFFERS.	RIETEN KOFFERS.
	LICHT. — SOLIDE.
Van af f 3.— tot f 60.—.	**70 pCt. vrachtbesparing.**

Probeert de

VIBRATING SCHUTTLE NAAIMACHINE

VAN

v/h. A. LEWENSTEIN,

WAGENSTRAAT 18a, den Haag.

F. H. BOTHE,

21, Veenestraat -- Den Haag.

SPECIALITEIT IN

GEKLEURDE, ZWARTE en CRÊME STOFFEN.

Nouveaute's voor elk seisoen.

STEEDS GROOTE ASSORTEMENTEN. BILLIJKE PRIJZEN.

Zwakte, Onmacht, Uitputting,

Overspanning, Slapeloosheid, Droomen enz. wordt radicaal en spoedig genezen door onze beroemde **Amerikaansche Versterkings Pillen.** Talrijke attesten en aanbevelingen. Prijs **f 2.**— per flacon; **f 2.10** franco p. p.

Uitsluitend echt verkrijgbaar bij

„Sanitas", Weesperstraat 11, Amsterdam. Telef. Interc. 1976.

gereedschap geschikt en het ander een zeer mooie, staande sigarenkoker, beide van geringd vlechtwerk in zwart met versieringsfiguren in ongekleurd, fijn-gespleten rotan, lieten wij goedgeslaagde foto's maken, welke wij op aanvrage gaarne aan belangstellenden, ook in Indië, ter kennismaking en navolging toe willen zenden. *Smaakvol versierde bidmatjes*, zooals die in verschillende streken vervaardigd worden, en allerlei eigenaardige „*toedoengs*" (hoofddeksels) zijn bij Europeanen en Amerikanen als wandversiering in gangen en kamers zéér gewild; maar ook eenvoudige, zachte, effen „*tikers*" (matten), kunnen heerlijk dienst doen als een frisch kleed op de rustbank en in warme zomerdagen op bedden in plaats van de moltondeken onder het laken.

Ieder belangstellende is zeker in staat, uit eigen ondervinding deze reeks voorbeelden aan te vullen. Ook op dit gebied houden „Boeatan" en ondergeteekende zich voor nuttige wenken en raadgevingen warm aanbevolen.

N. van Zuylen—Tromp
7a Heerengracht, den Haag.

INGEZONDEN.

Belasting in arbeid.

Geachte Redactie!

Een paar weken geleden werd door U in de rubriek „Van Vreemde Koloniën" het verweer opgenomen van den Belgischen Congostaat tegen de beschuldigingen van Engelsche zijde, dat het bestuur over de inlanders van dien staat was onbillijk en wreed. Ik heb dit met heel veel genoegen gelezen, vooral dat gedeelte, waar de Engelschen in mora worden gesteld, door de aanhaling van wat in het parlement was gezegd over 't eigen koloniaal beheer van Albion.

Er was echter een deel in 't betoog, dat mij nog al Tartuffe-achtig voorkwam; de bewering namelijk, dat voor een volk, wat niet aan werken gewoon is, gedwongen arbeid als belasting, een opvoedend karakter zou hebben!

Waarschijnlijk was dit ook de redeneering onzer voorvaderen van de O. I. Compagnie toen zij de heerendiensten invoerden, en ook van hunne opvolgers, de Nederlandsche Bestuurders, die na Raffles kwamen, toen zij bij de door dezen ingevoerde landrente nog de verplichte belasting in arbeid der O I. Compagnie — de heerendiensten — voegden.

Ik neem aan, dat onder zeer bijzondere omstandigheden, gedwongen arbeid, zonder loon, *onvermijdelijk* is, doch dan dient men dat abnormale tijdperk zoo kort mogelijk te doen duren.

Het kan zelfs voor langeren tijd ten bate der gemeenschap noodig zijn om zeker soort arbeid waarvoor men niet genoeg vrijwilligers kan krijgen, gedwongen te doen plaats hebben, maar dan tegen eene billijke betaling. Te vergeefs zoek ik echter naar de opvoedende en ontwikkelende kracht voor menschen die niet van werken houden, van het hun opdragen van gedwongen werk, waarvoor ze geen betaling krijgen!

Op het Internationaal Congres van Koloniale Sociologie in 1900 te Parijs, vond de belasting in arbeid (la corvée) onder de Gouverneurs en Ambtenaren van de Fransche Buitenbezittingen nog al voorstanders. Ze is zulk een makkelijke manier om voor weinig geld (schijnbaar goedkoop dus) groote, soms zelfs nuttige openbare werken tot stand te brengen.

Toch beseften de meesten van die voorstanders zelf, dat ook uit een economisch oogpunt de „corvée" een fout is, omdat de man, die gedwongen moet arbeiden en dan nog zonder loon er bij, waar hij maar kan zal lanterfanten en zeker niet de helft uitvoert van den gewonen behoorlijk betaalden daglooner en geen kwart van den flink beloonden taakwerker. Waar bij belasting in arbeid taakwerk mogelijk is, kan dat uit een economisch oogpunt, nog een correctief zijn, maar bij de meeste groote openbare werken is onbetaald taakwerk ook al van geen nut, omdat de menschen van heinde en verre opgekomen op grooten afstand zijn van hun woonplaats en dus winst aan eigen tijd ook al geen winst voor hen wordt.

Doet men het recht op onbetaalden arbeid van den inlander aan particuliere maatschappijen over, zooals in den Congostaat het geval schijnt te zijn, dan wordt het kwaad nog erger. Uit den bloeitijd van de gouvernements-suiker contracten bestaan daarvan in onze koloniale geschiedenis ook nog wel sprekende voorbeelden. Zelfs de thans nog soms in zwang zijnden, zachten dwang (prentah aloes in 't maleisch) tot slecht betaalden arbeid is eene politiek economische fout, die het vertrouwen van het volk in zijn regeerders schokt en het brengt tot een algemeenen staat van lijdelijkheid, die eigen ontwikkeling in den weg staat.

Dit laatste sluit geheel aan bij 't geen ik zeide over de slechte politieke economie van belasting in arbeid en ik dacht daaraan dadelijk toen ik las wat „Planter" in het „Bondsblad" van 5 Maart schreef over „de oorzaken „van den achteruitgang, van den Javaan en de middelen „om dien te stuiten". Het is wel de moeite waard voor dengene, die aan de verbeterde koloniale politiek meedoet, om dat stuk in zijn geheel te lezen. Ik neem er alleen dit uit over, dat „Planter" in den tegenwoordigen staat van zaken op Java, ook van gedwongen arbeid een voorstander is. Naar zijn meening is onder ons stelsel van harden en zachten dwang, de Javaan zoo lui geworden, dat het aanstaande Departement van Landbouw, na *eerst alle onbetaalde heerendiensten te hebben afgeschaft* hem homeopatisch zal moeten behandelen en met krachtigen dwang naar zijn eigen sawahs brengen om die te beplanten zooals het behoort.

Ik geloof echter, dat „Planter" zich daarin vergist. Als eerst alle misbruiken en knoeierijen met 't irrigatiewater zullen zijn afgeschaft en de Javaan de overtuiging krijgt, dat het der Regeering ernst is om te zorgen, dat ook den kleine man zijn volle rechten worden gegeven, dan zal hij best zich zelf redden om tot welvaart te komen.

Javanen zijn toch immers Javanen! En als ze handwerkslui worden en een fatsoenlijk loon te huis kunnen brengen, dan zijn ze niet te lui om zonder dwang te werken voor de welvaart van hun gezin. Ik weet dit bij ondervinding, als uitvoerder van publieke werken in Oost-Indië.

Aan u, geachte redactie, mijn dank voor de plaatsruimte.

5 April 1904. A. B. C.

Van Vreemde Koloniën.

De fransche kabelmaatschappij in de Antillen. Zooals bekend mag worden ondersteld is het de „Compagnie Française des câbles télégraphiques", die niet alleen Curaçao maar ook de fransche Antillen geenszins naar den eisch bedient. De maatschappij staat er nu evenwel zoo voor, dat ze geen kans ziet om de noodige fondsen te bekomen om haar net te herstellen, zich een derde kabelschip aan te schaffen en dan nog over een voldoende reserve te beschikken.

Bij den 28en Maart 1901 tusschen genoemde maatschappij en de fransche regeering gesloten overeenkomst, werd aan laatstgenoemde de gelegenheid geopend om de, voor de veiligheid en de ontwikkeling der koloniën noodig geachte onderzeesche kabels aan te leggen, waartegenover aan genoemde maatschappij een rente-waarborg werd verzekerd ter vervanging van den, haar te voren verleenden waarborg van ontvangsten, tot een bedrag van 1 millioen franken, voor den kabel van Nieuw-Caledonië en haar trans-atlantischen kabel.

Niettegenstaande dit wezenlijk voordeel is de maatschappij er sedert 1901 niet op vooruitgegaan. De catastrophe van Saint Pierre en de herhaalde verbrekingen, die daarvan het gevolg waren, en andere onderbrekingen in de Antillen en op de kust van Zuid-Amerika hebben ten gevolge gehad, dat de inkomsten bedenkelijk verminderden, terwijl de uitgaven daarentegen stegen door de vruchtelooze pogingen om den Martinique-kabel te herstellen.

De fransche regeering heeft nu besloten om de maatschappij te hulp te komen. De fransche begrootingscommissie heeft zich een wetsontwerp zien voorleggen, ter goedkeuring van een aanvullings-overeenkomst tusschen de regeering en bedoelde maatschappij.

Deze aanvulling beoogt:

1°. voor de obligatiën, welker uitgifte in artikel 1 der bestaande overeenkomst was toegestaan, een rentewaarborg door den staat te verzekeren, ten einde de maatschappij in staat te stellen aan geld te komen, wat haar nu niet mogelijk is;

2°. het maatschappelijk kapitaal van 8 tot 15 millioen franken uit te breiden.

Onze west-indische vrienden zullen zeker met genoegen kennis nemen van dit besluit der fransche regeering. Het is nu maar te hopen dat de ratificatie der gesloten overeenkomst door het parlement zich niet te lang laat wachten.

Britsch-Indië. We ontleenen aan de *N. R. C.* dat volgens een bericht aan de *Times* het, met ultimo Maart jl. geëindigde dienstjaar voor de schatkist van Britsch-Indië een voordeelig saldo van pl. m. 32.5 millioen gulden heeft opgeleverd. Als een verblijdend teeken beschouwt de berichtgever niet alleen het feit dat de grondbelasting meer heeft opgebracht dan de raming, hieruit afleidende dat de gevolgen van den hongersnood geweken zijn, maar ook dat de opbrengst der spoorwegen de raming met meer dan 13 millioen gulden heeft overtroffen. In de begrooting van Britsch-Indië voor 1904/1905 is een bedrag van 96 millioen gulden uitgetrokken voor de spoorwegen, waarvan een groot gedeelte bestemd is ter dekking van kapitaalbehoeften van reeds geopende lijnen, van behoeften aan rollend materieel door de ontwikkeling der bestaande spoorwegen vereischt. Vervolgens worden middelen verstrekt aan lijnen in aanbouw, waarbij de voorrang is gegeven aan lijnen, die aangelegd worden door maatschappijen boven lijnen, die door den staat aangelegd worden. En ten slotte is het overschietende bedrag — ruim 7 millioen gulden — bestemd voor den aanleg van nieuwe lijnen.

Mogen deze millioenencijfers, in positieven zin te pas gebracht, op den toestand der belangrijkste engelsche kolonie een gunstig licht doen vallen, minder gunstig moeten de berichten stemmen welke over het toenemend verloop der pestziekte binnen komen.

In de week, die den 19en Maart ll. eindigde werden in Britsch-Indië niet minder dan 40,527 sterfgevallen aan die ziekte geteld en wederom zijn het dezelfde streken, waar enkele jaren geleden de hongerdood onder de rampzalige bevolking rondwaarde, die nu het grootste contingent aan slachtoffers van de pest stellen. Wederom zijn het de Pendjab, Centraal-Indië en de provincie Bombay, die het zwaarst door deze plaag worden getroffen, welke daar een, maar al te vruchtbaar veld vindt onder de hongerende bevolking. Uit de meerdere opbrengst der grondbelasting te besluiten, dat de gevolgen van den hongersnood zouden zijn geweken, is toch wel wat al te stout in een kolonie, waar toen die hongersnood het hevigst had gewoed een directeur van financiën zich voor het bestuur, in zijne eerste daarop volgende millioenenrede, er op liet voorstaan dat niettegenstaande de geleden ellende de grondbelasting toch vrij wel binnengekomen was.

Bepaald ergerlijk is het, dat de engelsch-indische regeering zich niet ernstiger er op toelegt om de havenstad Bombay, waar nu ook de amerikaansche consul twee leden van zijn huisgezin door de ziekte zag aangetast, gezonder te maken. Van die plaats breidt zich de ziekte telkenjare uit na er in de pesthaarden, de vunzige holen, waarin de havenarbeiders daar opgehoopt wonen, zorgvuldig te zijn bewaard.

't Is alsof er een afspraak ware tusschen Britsch- en Nederlandsch-Indië om de eerste havenplaatsen in die koloniën tot de meest ongezonde plaatsen te doen behooren.

Indo-China—Java. Wij hebben te voren reeds in deze rubriek mededeeling gedaan van bestaande plannen om o. a. de directe australische lijn der Messageries Maritimes te doen vervallen en daarvoor een lijn in de plaats te stellen, die Noemea op Nieuw Caledonië en Sydney over Java met Saigon zou verbinden.

Het comité voor koophandel en nijverheid in Indo-China heeft ten vorigen jare een enquête geopend ten opzichte van de wijzigingen, die in den postdienst der booten van de „Compagnie des Messageries Maritimes" zouden zijn te brengen. Het heeft zich daartoe tot verschillende, daarbij geinteresseerde fransche kamers van koophandel en fransche consuls gewend, en uit de binnengekomen antwoorden zijne conclusiën getrokken.

Tegen het advies van de kamers van koophandel te Noemea en Sydney meent het comité dat de rechtstreeksche australische lijn gerustelijk kan worden opgegeven, zonder dat de fransche handel er onder zal hebben te leiden. Het voert daartoe eenige statistieke gegevens aan, waaruit blijkt dat voor 't vervoer der meeste goederen tusschen Frankrijk, Australië en Nieuw Caledonië geen gebruik gemaakt wordt van de booten der genoemde maatschappij. In 1902 bedroeg de waarde van uitvoer van Nieuw Caledonië naar Frankrijk 8,800000 franken, voor 80 pct. bestaande uit mineralen, die met zeilschepen werden overgebracht. In datzelfde jaar werd uit Frankrijk in het geheel voor een waarde van 10 millioen franken in de kolonie ingevoerd. Deze matige cijfers rechtvaardigen, naar het inzicht van het comité, geenszins den jaarlijks op de begrooting drukkenden last van 3,107,936 franken voor de instandhouding der australische lijn, die zelfs niet eens de belanghebbenden kan bevredigen wegens te hooge vracht-eischen en onregelmatigheid van den dienst.

Het comité heeft daarom gemeend uit te moeten zien naar een, voor de nationale zaak beter gebruik van het bedrag van 3 millioen franken, dat nu speciaal voor de rechtstreeksche australische lijn wordt besteed. Het ziet een oplossing in deze quaestie in een nieuwen dienst op het Verre Oosten met een zijlijn van Saigon naar Noemea, wier booten te Singapore met de groote mailstoomers moeten samentreffen en Java zullen aandoen, om van dit eiland rechtstreeks naar Noemea te gaan en vervolgens Brisbane en Sydney aan te doen.

Voor de Nieuw-Caledoniërs zou de voorgestelde route een verkorting van den reisduur met twee tot drie dagen opleveren, terwijl Nieuw-Caledonië alsdan zich ook door tusschenkomst der zusterkolonie Indo-China de aanwerving van chineesche arbeidskrachten zou kunnen verzekeren voor de exploitatie zijner mijnen (Tusschen haakjes zij opgemerkt dat men nu al in Indo-China zelf begint te klagen, dat de chineesche arbeidskrachten voor die kolonie uitblijven en haar voor den neus weggevangen worden door engelsche agenten voor de Straits en de wervers voor Deli.)

De nieuwe zijlijn zou naar het oordeel van het Comité aan de Messageries Maritimes geen windeieren leggen, daar die maatschappij voor het goederenvervoer zou kunnen rekenen op de nu reeds belangrijke handelsbetrekkingen tusschen Indo-China en Java, de Straits Settlements en Australië en op die, welke tusschen Caledonië en Java, de Straits, Indo-China en het Verre Oosten zullen kunnen worden in het leven geroepen.

Wat de hoofdlijnen betreft, stelt het Comité voor om voor beide Saigon in het rechtstreeksch verkeer op te nemen, het aandoen van Bombay te doen vervallen en Sjanghai als eindpunt aan te nemen voor de route der mailbooten. De „Messageries Maritimes," „Chargeurs Réunis" en „Est Asiatique français" zullen in 1905 over 15 groote laadbooten, elke van 6 tot 8000 tonnen beschikken, om de zorg voor 't fransche ruilverkeer in de oost-aziatische wateren naar behooren te behartigen.

Britsch Noord-Borneo. Het is niet veel wat de „British North Borneo Company" van dit engelsch protectoraat heeft gemaakt, waar zij tot tot nu toe slechts magere resultaten behaalde, wijl zij nog steeds meent dat 't bestuur van zulk een gewest best geheel van het moederland uit kan plaats hebben. De gouverneur, die in de kolonie zelve een oogje in 't zeil moet houden, heeft zoo goed als niets in de melk te brokken en moet maar naar de pijpen van den heer Cowie en verdere directeuren der „Company" dansen wil hij zich niet een minder prettig „de laan uit!" naar 't hoofd geslingerd zien. En zoo blijft 't maar altijd sukkelen in Britsch Noord Borneo. En toch moet 't land zelf de grootsche verwachtingen, waarvan de feestreden van den heer Cowie aan de jaarlijksche banketten der Maatschappij doen blijken, ten volle wettigen.

Het brusselsch *Musée Commercial* deelde omtrent het protectoraat 't een en ander meê, waaraan we het volgende ontleenen:

Velen zijn er rijk geworden, enkel door het exploiteeren van klappertuinen. Het product levert een goede winst op en er is veel navraag naar te Singapore en in China.

Ook met den plaatselijken opkoop van de, door de inboorlingen ingezamelde caouthouc, die er van uitstekende qualiteit is, moeten goede zaken worden gemaakt. Men zou daarbij tevens bamboe en rotan en verder alle boschproducten, die op groote schaal worden uitgevoerd, van de inboorlingen kunnen inkoopen.

Dan kan er de bosch-exploitatie met voordeel ter hand worden genomen. De bosschen zijn er overvloedig voorzien van goede houtsoorten. De planken, die er vervaardigd worden, vinden gereedelijk koopers in de kolonie zelve, zoowel als te Singapore, te Manilla en langs de geheele chineesche kust. Er is op het oogenblik maar één groote houtzaagmolen in het land, die dan ook goede zaken maakt, wat overigens van de meeste ondernemingen aldaar moet gezegd kunnen worden. De bodem is er uiterst vruchtbaar en brengt alles met een groot rendement voort.

De *Musée Commercial* somt nog een twintigtal in het protectoraat gevestigde ondernemingen op, welk aantal evenwel in vergelijking met de uitgestrektheid van het gebied al heel weinig zeggen wil.

We begrijpen dan ook ten volle, dat het *Alg. Handelsbl.* het onlangs niet kon nalaten om op te komen tegen het geschrijf in de *British North Borneo Herald*, die eerst onlangs kennis schijnt te hebben bekomen van de helaas! in 's lands vergaderzaal geuite verkooptheoriën, en onder het opschriftje: „Hollandsch Borneo te koop" aan Engeland den raad gaf, zich als gegadigde op te geven. Het engelsch kapitaal zou dan wel die groote uitgestrektheden, welke wij thans braak laten liggen, tot ontwikkeling brengen. Men zou toch zoo zeggen, dat het engelsch kapitaal al vast zou kunnen beginnen om het engelsch gedeelte van Borneo tot ontwikkeling te brengen, wat, Serawak uitgesloten, nu nog geenszins kan worden beweerd te zijn geschied.

Arbeidsidylle. Betreffende Duitsch Oost-Afrika in de buurt van den post Songea worden — in een artikel in de *Deutsche Kolonial Zeitung* over Oengoni — de arbeiderstoestanden voor eventueele planters vrij gunstig geheeten. Het loon bedraagt daar toch volle drie roepijen, of nog geen rijksdaalder per man en per maand. Aanleg van een spoorweg zou zeker leiden tot verhooging van den loonstandaard, en de inboorlingen, ten gevolge van grootere verdiensten, onafhankelijker maken. Maar voorloopig zijn nog altijd tegen opgemeld loon, op den post Songea, voor europeesche planters, zoogenaamde belastingarbeiders verkrijgbaar, dat zijn luitjes, die liever hun belasting in arbeid dan in baar geld of in natura opbrengen. Volgens mêedeeling van John Booth, een Engelschman, die sedert langen tijd in die buurt gevestigd is, moet men op die manier te allen tijde zeker zijn, over het gewenschte aantal arbeiders te kunnen beschikken. Voor deserteurs worden plaatsvervangers gesteld. Er zal dus daar geen gebrek aan arbeiders voorkomen, zoolang de hutbelasting blijft bestaan. Op de zendingsstations moeten de werkkrachten nog billijker te krijgen zijn — straks komt men nog ergens tot de ontdekking dat de negers voor de eer om voor een europeeschen meester te mogen werken nog extra moeten betalen — maar, heet het in 't door ons aangehaald artikel, daarvoor kunnen zij van de menschen niet zooveel verlangen als een planter of kolonist van zijn werklieden moet eischen.

Hadden we ongelijk, toen we indertijd, naar aanleiding van het optreden van den president der „Deutsche Kolonial Gesellschaft" hertog Johann Albrecht van Mecklenburg, die instemmend met de engelsche lastercampagne van Schloss Willigrad aan het Schweriner-Meer zijn banvloek over den Congostaat uitsprak, beter deed met eens in het eigen koloniale huis „Umschau" te houden en daar de noodige verbeteringen met evenveel vuur voor te staan, als door hem ter bescherming van de bevolking van den Congo werd aan den dag gelegd.

Zooals onze lezers wel reeds aan de dagbladen zullen hebben ontleend, is de kapitein Burrows, die met zijne onthullingen van in den Congo door ambtenaren van den staat bedreven wreedheden den grond legde voor de engelsche laster-campagne, zelf door een engelsch gerechtshof als lasteraar ontmaskerd, die voor zijne beschuldigingen geen enkel bewijs kon aanvoeren.

De heer Casement, dien de engelsche regeering bij voorbaat zeker maar vast uitzond om een nieuwe acte van beschuldiging in elkaar te schroeven, was voorzichtiger dan Burrows door te verklaren: „ik beschuldig geen individu, ik klaag een stelsel aan", wel wetende dat „een stelsel" hem niet bij zijn vestje kan pakken.

Laten we dit voorzichtig voorbeeld volgen en geen personen aanklagen, maar het stelsel van „ausbeuten" op de kaak stellen, dat blijkbaar in Duitsch Oost-Afrika de lakens uitgeeft.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften voor Oost- en West-Indië.

De Indische Gids. April 1904.

Mr. F. D. E. van Ossenbruggen: Ethnologisch-juridische Beschouwingen over Chineesch Erfrecht. — Boeka: De Hoofden op Java. Een studie (slot). — H. N. Kiliaan: Secondaire stammen in 't Javaansch. — Overzicht van het rapport der Britsch-Indische Irrigatie-Commissie. — Varia: De „Koningin-Emma" Stichting in Ned.-Indië. — Aandeel van de Indische schatkist in de winst van Indische ondernemingen. — Veertien jaar onder de Atjehers. — Maandel. Revue van Brochures, enz. — Koloniale literatuur: Volksdichtung aus Indonesien. — Atjehsche tolk. — De taalvormen van het Javaansch. — The policy and administration of the Dutch in Java. — Wetenschap en Industrie: Britsch-Indië en protectionisme. — Nieuwe irrigatieplannen in Egypte. — Verklaring van eenige Mongoolsche geographische namen. — N. Mac Leod: De Oost-Indische Compagnie op Sumatra in de 17e eeuw. — W. C. M.: Maandel. Bibliographie voor Oost- en West-Indië. — Financieel Overzicht.

De Nieuwe Tijd. Sociaal democratisch Maandschr. April 1904.

H. van Kol: Inkrimping onzer Koloniën.

Het Nederlandsche Zeewezen. 1 April 1904.

R. A. Eekhout: Schetsen van Java's Zuidkust in woord en beeld. „Het Bajah Kolenveld" II.

De Indische Mercuur. 5 April 1904. N° 14

Nieuwe Mijnwetgeving voor Ned.-Indië (Ned. Afd. der Ned. Ind. Mij. van Nijverh. en Landb.) [Vervolg der voordracht van den heer R. D. Verbeek]. — De Koffiecultuur in Centraal-Amerika I. — Nievwe zoutdebiteering in onze Oost-Indische Koloniën (Voordr. van Dr. Th. J. van Buuren in 't Ind. Genootschap). — Soekaboemische Landbouw-vereeniging. — Bataviasche Landbouw-vereeniging. — Bestrijding van de voorgestelde verhooging van invoerrechten op tabak. — De Suiker-industrie op Java en de inlandsche bevolking (Voordracht van Mr. C. Th. van Deventer in „Hou en Trou"). Verslag van het Mijnwezen over het 3e kwartaal 1903. (vervolg). Verslagen van Maatschappijen enz.

NAAMLIJST VAN LEDEN
toegetreden tot de Vereeniging „Oost en West" in de maand Maart 1904.

Heer	J. Visser	Amsterdam	*f* 1.50	Lid.
„	H. A. Fischer	Arnhem	„ 1.50	„
„	W. Holthuizen	Breda	„ 1.50	„
„	F. Vriens (Teteringen)	„	„ 2.50	„
„	J. Ledeboer	„	„ 1.50	„
„	F. H. Schlüsser	„	„ 1.50	„
„	W. C. Hoogkamer	„	„ 1.50	„
„	A. H. de Balbian Verster (Teteringen)	„	„ 1.50	„
„	F. J. Fuchs	„	„ 1.50	„
„	J. M. v. Heek (Prinsenhage)	„	„ 1.50	„
„	M. Knappert	's Gravenhage	„ 1.50	„
„	H. W. Brugmans	„	„ 1.50	„
Mevr.	Storm de Grave	„	„ 1.50	„
Heer	J. H. A. Albrecht	„	„ 1.50	„
Mej.	Varkevisser	„	„ 1.50	„
Heer	W. J. Stok	„	„ 1 50	„
„	J. A. van der Zijl	„	„ 1.50	„
„	Pieper Baars	„	„ 1.50	„
„	J. C. J. van Bemmel	„	„ 1.50	„
Mevr.	B. C. von Schmidt auf Altenstadt geb. van Zijp	„	„ 1.50	„
Heer	R. Boele	„	„ 2.50	„
Mej.	A. Tauffmann	„	„ 1.50	„
„	J. Timmer	„	„ 1.50	„
Heer	J. A. H. Reiziger (Voorburg)	„	„ 1.60	„
„	M. C. van Rouveroy van Nieuwaal	„	„ 2.50	„
„	J. A. Gratama	Kampen	„ 1 50	„
„	W. E. Asbeck Brusse	„	„ 1.50	„
„	N. J. Kooiman	„	„ 1.50	„
„	P. F. Beuth	Nijmegen	„ 2.50	„
„	O. van Bennekom	„	„ 1.50	„
„	D. J. Hinrichs	„	„ 1.50	„
„	P. F. Harting	„	„ 1.50	„
„	W. Allirol	„	„ 1.50	„
Mej.	L. 's Jacob	Rotterdam	„ 2.50	„
Mevr.	A. v. Herwerden Steffens	„	„ 1.50	„
Heer	F. Schaag	„	„ 1.50	„
„	G. van der Schroeff	Suriname	„ 2.50	„
„	L. van der Velde	Utrecht	„ 1.50	„
Jhr.	Th. v. Rheineck Leyssius	„	„ 1.50	„
Heer	M. Betting	„	„ 1.50	„
„	F. Weehuijzen	„	„ 1.50	„
Prof.	Dr. F. E. Daubanton	„	„ 1.50	„
Heer	W. A. Beck	„	„ 1.50	„
„	N. van der Hoef	Zutphen	„ 1.50	„
„	G. J. Hamer	„	„ 1.50	„
„	H. L. Hamer	„	„ 1.50	„
„	K. M. Houtaar	„	„ 1.50	„
Mevr.	de Wed. A. W. Douwe	„	„ 1.50	„
Heer	K. L. A. Hellwig	Timor Koepang	„ 2.50	„

Aan Donat., Leden en Abonn., *die verhuizen* of het *Weekblad niet geregeld mochten ontvangen*, wordt verzocht hiervan *kennis* te *geven aan den Administratenr, Laan Copes van Cattenburch* 109, *den Haag.*

Verzending O.-I. Mail.

VOOR DEN HAAG.

Amsterdam, Nederl.,	8 April	22 April	11.30 's av.
Rotterdam, Lloyd,		29 April	11.30 's av.
Genua, Nederland,		19 April	9.15 's av.

(Suppletoire verzending den dag volgende op den aangegeven maildag te 5.5 's morgens.)

Marseille, Lloyd,	12 April	26 April	7.45 vm.
Marseille, Fr. dienst,		16 April	7.45 vm.
Brindisi, Eng. dienst,	8 April	22 April	1.—mid.
Napels, Duits. dienst,	11 April	25 April	9.45 's av.

Via Marseille: Suppletoire verzending van brieven, briefkaarten en aangeteekende stukken den dag volgende op den aangegeven maildag te 7.45 vm.

Via Napels: Suppletoire verzending den dag, volgende op den aangegeven maildag te 12 uur, doch de aansluiting op het vertrek der booten is daarvan niet verzekerd.

MAIL SURINAME.

St. Nazaire. Fr.,	8 April		7.45 vm.
Amsterdam, Nederl.,	14 April		11.20 's av.
Southampton, Eng.,	12 April	26 April	5.05 mid.

MAIL CURAÇAO.

Via Hamburg den 1n van elke maand, alleen op verzoek, 5.05 vm.

Elken Dinsdag en Vrijdag 7.20 's av. via Southampton en Queenstown en New-York.

MAIL CONGO.

Antwerpen den 15n en laatsten van elke maand 7,20 's av.

Lissabon den 8n en den 18n van elke maand 8.19 m.

MAIL CANARISCHE EILANDEN.

(Teneriffe.)

Southampton. Elken Vrijdag 7.20 's av.

Liverpool. Elke nMaandag 7.20 's av.

ADVERTENTIËN.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.